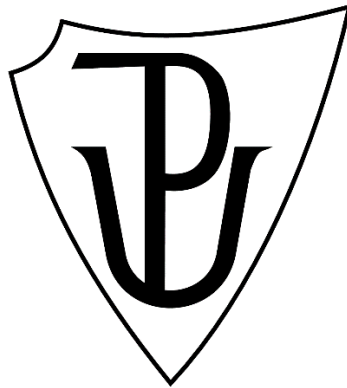

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Markéta Ingrová

Ohrožené dítě - IPOD, interdisciplinární spolupráce

Olomouc 2019

vedoucí práce: Mgr. Pitnerová Dagmar, Ph. D

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

Olomouc, 6. července 2020

Podpis:

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph. D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a připomínky, kterými přispěla k jejímu vypracování, za trpělivost a ochotu při konzultacích. Dále bych chtěla poděkovat paní Mgr. Karle Bahůšové za vstřícnost, cenné rady, ochotu spolupracovat a poskytnutí materiálů.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Markéta Ingrová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Ohrožené dítě - ipod, interdisciplinární spolupráce
Název v angličtině:	Threatened child- ipod, interdisciplinary cooperation
Anotace práce:	Bakalářská práce pojednává o ohroženém dítěti. Je zaměřená na charakteristiku rodiny a funkce rodiny, ohrožené dítě, na sociálně právní ochranu dětí, ve čtvrté kapitole na individuální plán ohroženého dítěte. Pátá kapitola se skládá z výzkumu, který je zaměřen na rozhovor se sociálním pracovníkem, na zkoumání metod práce a postupy s ohroženým dítětem v rodině, jsou zde uvedeny vypracované individuální plány ochrany dítěte.
Klíčová slova:	Rodina, ohrožené dítě, spolupráce institucí, individuální plán ochrany dítěte, orgán sociálně právní ochrany dětí
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with an endangered child. It focuses on the characteristics of the family and the function of the family, the endangered child, on the social and legal protection of children, in the fourth issue on the personal plan of the endangered child. The fifth chapter focuses on research, which is focused on an interview with a social worker, on the study of work methodology and procedures with an endangered child in the family, there are also personal plans for child protection.

Klíčová slova v angličtině:	Family, endangered child, cooperation institution, individual child protection plan, Authority for Social and Legal Protection of Children
Přílohy vázané v práci:	Bez příloh
Rozsah práce:	68 stran
Jazyk práce:	český

Obsah

ÚVOD.....	8
1 DÍTĚ A RODINA	10
1.1 Definice rodiny	10
1.2 Funkce rodiny	11
1.3 Typy rodin.....	14
2 OHROŽENÉ DÍTĚ	16
2.1 Zanedbávání.....	18
2.2 Psychické týrání.....	20
2.3 Fyzické týrání	21
2.4 Sexuální týrání	22
2.5 Systém hodnocení ohroženého dítěte	25
3 SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	28
3.1 Úmluva o právech dítěte	30
3.2 Občanský zákoník- hlava II	32
3.3 Zákon č. 359/1999 Sb. Obecné pojetí.....	33
4 SYSTÉM PRÁCE S OHROŽENÝM DÍTĚTEM.....	35
4.1 Orgán sociálně právní ochrany dětí na OÚ ORP.....	35
4.2 Individuální plán ochrany dítěte	37
4.3 Interdisciplinární tým.....	39
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	40
5.1 Stanovené cíle; metodologie, cílová skupina a organizace výzkumného šetření	40
5.2 Vlastní výzkumné šetření.....	42
5.3 Závěr výzkumného šetření.....	62
ZÁVĚR.....	64
SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ	65
SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	68

„Snad by měla existovat vysoká škola rodičovství.“ Kdo by ji založil a jaké by měla předměty?
Kdo ví. (Autor neznámý)

ÚVOD

Představte si, že sedíte ve svém starém, dětském pokojíku u rodičů doma. Z kuchyně se line vůně maminčina oběda, na dvorku pracuje táta a vás občas dojde poškádlit mladší sourozenec. Cítíte se bezpečně a nechybí vám nic, přemýšlíte o tom, co pro vás znamená rodina. Bezpečí, bezpodmínečnou lásku, přijetí, pochopení, péči, obětí, výchovu, oporu, budoucnost, úkryt, život. I když moje rodina není perfektní a má své chyby, vždy o mě bylo postarané podle nejlepšího svědomí a vědomí mých rodičů, tím jsem si jistá, nic mi nechybělo a nikdy jsem nestrádala. Jsem spokojené dítě svých rodičů.

V rozjímání o tom, že máte štěstí, vás ovšem vytrhne křik z ulice. Matka křičí na dítě, dostává pohlavek a nese se dětský pláč. Dítě je přehnaně hysterické, křičí a vzteká se, jeho matka mu vyhrožuje zavřením do sklepa a tresty. Není to poprvé co se tohle odehrává, tuto rodinu zná celá vesnice a jsou známí svou zvláštní výchovou i častým bitím dětí, klidně i v mateřské škole. Dle mého úsudku není správné takhle děti vychovávat, jsou to pro mě děti ohrožené a rodina vyžadující pomoc, několikrát jsem se svojí matkou konzultovala ohlášení na orgán sociálně právní ochrany dětí. Nepochodila jsem, protože to není „naše věc“, dostala jsem strach a nevěděla co by s dětmi bylo dál a proto mě matčina odpověď „a ty si myslíš, že když jim je vezmou, bude jim líp?“ odradila natolik, že jsem touto rodinou nezabývala, ale donutilo mě to k tomu, začít se zajímat o ohrožené děti, orgán sociálně právní ochrany dětí, péči o ohrožené dítě, obecné zásady práce s problémovými rodinami a možnosti pomoci těmto rodinám. Dalším motivujícím podnětem bylo těhotenství manželky mého strýce, která se v těhotenství chovala rizikově a bohužel se narodilo postižené dítě. Nyní je těhotná se třetím dítětem a já se obávám, že dítě potká stejný osud.

Děti mají právo na život, mají mít možnost prožít plnohodnotný život a správná, zdravá výchova dětí je důležitá v tom, aby z dětí vyrostly šťastní, plnohodnotní lidé se schopnostmi vést spořádaný život, navazovat bez problémů další vztahy a milovat. Chci mít jistotu, že v budoucnu poznám rodinu, které je potřeba nabídnout pomoc zvenčí.

Cílem mé bakalářské práce je charakterizovat rodinu na základě jejich typických znaků, zjistit jakým způsobem může být dítě ohrožené a prostřednictvím výzkumného šetření zjistit, jak funguje sociálně právní ochrana dětí, nahlédnout na způsob metod a postupů práce s ohroženým dítětem.

Byly stanoveny následující dílčí cíle:

- poskytnout přehled o rodině a jejich funkcí;
- zjistit, jakým způsobem může být dítě ohroženo;
- zjistit postupy práce a metody sociálního pracovníka na orgánu sociálně právní ochrany dětí;
- zjistit, jakým způsobem se vypracovává individuální plán ochrany dítěte.

V první části mé bakalářské práci se zabývám definicí rodiny, zabývám se ohroženým dítětem, další kapitolu jsem věnovala obecným znalostem sociálně právní ochrany dětí, čtvrtá kapitola jedná o systému práce s ohroženým dítětem, individuálním plánu ochrany dítěte a interdisciplinární spolupráci v této věci. Pátou kapitolu jsem věnovala výzkumnému šetření, které zkoumá kvalitativními i kvantitativními metodami systém péče o ohrožené dítě.

Uvedenou problematikou se zabývá u nás například Zdeněk MATĚJČEK, Jiří DUNOVSKÝ, Zdeněk DYTRYCH nebo Oldřich MATOUŠEK, ze zahraničních autorů bych zmínila jméno PÖTHE. Z právních dokumentů jsem využila zejména zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a Sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte.

1 DÍTĚ A RODINA

Každý z nás vnímá rodinu odlišně. Rodina je prvním přirozeným výchovným prostředím, s nímž dítě přichází do styku. Rodiče jsou první a nejpřirozenější vychovatelé, již zajišťují začleňování dítěte do společnosti. Rodinou se rozumí společenství lidí, svazek dvou partnerů, malá sociální skupina, která vzniká na základě manželského a pokrevního svazku a představuje komplex specifických vztahů mezi mužem a ženou, mezi rodiči a dětmi, rodinou a společností. V rodině se předávají hodnoty z generace na generaci.

Není rozhodné, jak rodina působí navenek, ale jak rodina funguje. Zdravá rodina představuje pro své členy štěstí, radost, podporu, pomoc, životní pohodu a výchovné prostředí a zázemí pro děti (Hrušáková, Králíčková, 2017)

1.1 Definice rodiny

Za nejstarší lidskou společenskou instituci je považována rodina. Rodina vznikla kdysi v pradávných dobách, kdy se člověk ještě nepodobal člověku tak jak ho známe dnes, vznikla z přirozeného pohlavního pudu, který vede k plození a rozmnožování živočišného druhu, k tomu však není potřeba rodina, ale z potřeby ochraňovat potomstvo, učit, vzdělávat a připravovat ho pro život vzniká rodina (Matějček, 1994).

Funkční, úplná rodina je základem pro zdárný vývoj dítěte, plní řadu biologických, sociálních, psychologických a ekonomických funkcí. Rodina je nejdůležitější sociální skupina pro jedince, který v ní vyrůstá, poskytuje dítěti zázemí, uspokojuje potřeby, zprostředkovává zkušenosti, které nemá kde jinde získat. Dítě potřebuje v první řadě pro svůj zdravý vývoj citovou vřelost a lásku. Dítěti dostatek sympatií a citové podpory vynahradí i nedostatek jiných psychických prvků, nedostatek smyslových podnětů, materiálního vybavení (hraček), výchovy nebo vzdělání (Pugnerová, 2016).

Z právního pohledu je rodina společenství, založené na právních vztazích, které vycházejí ze zákona. Z pohledu biologického se rodina skládá z osob, které mezi sebou mají biologické vazby. Domácnost, společenství osob, které sdílí společenský prostor a společně naplňují své potřeby jsou

z pohledu sociologického považovány za rodinu. Z psychologického pojetí rodiny považujeme za rodinu osoby blízké. (Pemová, Ptáček, 2012).

Rodina je základním činitelem pro vývoj dítěte, poskytuje dítěti nejvhodnější prostředí. Narozením dítěte do rodiny se stává členem této male společenské skupiny a jsou na něj přenášeny základní charakteristiky. Těžištěm pro výchovu dítěte je rodina, začíná zde proces socializace dítěte, přijímá vzor konkrétní rodiny, zaujímání příslušných postojů a rolí v ní (Poláchová, Vyhnálková, Burešová, 2008).

Chování vlastních rodičů, které je neodpovídající normě, neuspokojící základní psychické potřeby dítěte, ovlivňuje tímto způsobem i dítě a jeho rodičovské postoje v budoucí rodině, protože přijímá takový model chování jako základní zkušenost (Vágnerová, Valentová, 1992).

1.2 Funkce rodiny

Základní psychické potřeby uspokojuje rodina. V prvních letech života je její vliv naprosto převažující a nejdůležitější. V rodinném prostředí dítě získává nejrůznější podněty, osvojuje si žádoucí způsoby chování. V interakci s matkou a členy rodiny se vytváří s pocitem jistoty a bezpečí citová vazba, uspokojují se různé způsoby chování a s nimi spjaté prožívání, učí se rozlišovat různé sociální role a učí se role ovládat. Vývoj osobnosti dítěte je přímo ovlivněn typickými rysy rodiny ve které žije (Vágnerová, Valentová, 1992).

Mezi základní funkce rodiny považujeme dle LANGMEIERA, KREJČÍKOVÉ (1998) **reprodukční funkce**, která spočívá v tom, že rodina stále zůstává základní jednotkou plození nové generace, zabezpečuje zrození nového jedince a podmínky potřebné pro jeho život a následný vývoj; dále **hospodářskou funkci**, která v každé rodině zabezpečuje hospodaření, vedení domácnosti, podílení se na chodu domácnosti dle svých možností (úklid, domácí práce, vaření, práce na zahradě), **emocionální funkce** poskytuje emoční uspokojení všem svým členům; pocit bezpečí a lásky, pochopení, emocionální funkce je důležitá jak pro dítě tak dospělé, drží rodinu pohromadě, díky **socializační funkci** je dítě rodinou uváděno do lidské společnosti, učí ho základním způsobům společenského chování a předávání mu základní kulturní statky společenství, je vedeno k zodpovědnosti, přijetí jeho osobnosti.

Podle DUNOVSKÉHO (1999) **biologicko-reprodukční funkce** zabezpečuje zrození nového jedince, podmínky potřebné pro jeho život a následný vývoj. **Emocionální funkce** je podle DUNOVSKÉHO důležitým prvkem v rodinném životě, drží rodinu pohromadě, zabezpečuje členy rodiny po emocionální stránce, stejně důležitá je pro děti, tak i pro dospělé, má vliv na vztahy mezi členy domácnosti a vztah i zájem k dítěti. Předmětem **ekonomicko-zabezpečovací** funkce jsou všechny členy rodiny. Rodina je v dnešní době závislá na společnosti a její výrobě, proto se výrobní činnost rodiny se v této době omezila pouze na přípravu hmotného zabezpečení, která zahrnuje úklid, domácí práce, vaření, práci na zahradě apod. Jde o poskytování životní jistoty, protože zabezpečovací funkce zahrnuje také sociální či emocionální oblast. Základem **socializačně-výchovné** funkce péči o dítě je jeho výchova, přijetí jeho osobnosti, naslouchání potřebám a přáním, následné uspokojení těchto potřeb. Důležitá je ochrana potomka před negativními vlivy, učení potomka překonávat těžké chvíle, překážky a rozvíjení jeho schopností a dovedností. Rodiče by měli vždy jednat v zájmu dítěte v souladu s Úmluvou o právech dítěte.

MATOUŠEK, PAZLAROVÁ (2014) uvádí v současné době jako funkce rodiny zejména **podporování socializace- vychovávání dětí, začleňování dítěte do společnosti, podporu dospělých lidí a ekonomickou podporu všech členů.**

HELUS (2007) popisuje dokonce deset funkcí rodiny. **Uspokojování základních, primárních potřeb dítěte v raných stádiích jeho života**, kam patří biopsychické potřeby jako je jídlo, pití, pohyb, spánek, pohodlí; **uspokojování potřeby organické přináležitosti dítěte**, zahrnuje potřebu „mít svého člověka“ - svou matku, otce a identifikovat se s ním; **poskytování akčního prostoru pro dítě, pro jeho aktivní projev, pro jeho činnou seberealizaci a pro součinnost s druhými**, dítě se učí různým činnostem, začíná je zvládat samo a má k tomu prostor, prostředí a čas; **uvádění dítěte do vztahu k věcem rodinného vybavení**, dítě je seznámeno se zařízením domácnosti, poznává pocit soukromého vlastnictví, začíná rozlišovat já, my, mé, naše; **vytváření základů pro genderové sebepojetí, prožitku sebe sama jako chlapce nebo dívky**, toto sebepojetí získává i na základě sledování vztahů mezi rodinou, učením se nápodobou a respektování vzorů; **poskytování působících vzorů a příkladů**, dítě vidí lásku mezi rodiči, napodobuje jejich chování např. ve hře na maminku a tatínka, na rodinu; **zakládání a rozvíjení vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty jako něčeho samozřejmého**, vědomí dítěte, které získává skrze činnosti, kterých se účastní s dalšími členy rodiny, např. činnosti herní, pracovní, rekreační

či zájmové; **otevírání příležitosti orientovat se v mezigeneračních vztazích a tím hlouběji proniknout do chápání lidí různého věku, jiného založení, postavení apod.**, díky kontaktu s prarodiči, širší rodinou, přáteli; **získávání představy o širším okolí, společnosti a okolním světě**, díky příbuzným si děti ujasňují svět profesí, povinností dospělých a vidí radosti, problémy, smutky; **nabízení útočiště, prostoru**, kde se děti mohou svěřit, očekávat radu a pomocnou ruku, zvláště v období školní docházky, v životních krizích.

Význam rodiny dle KRAUSE (2008) posílila současná doba na útočiště před veřejným prostorem, zajišťuje opěrný bod, kde se členové, především právě děti, mohou uchýlit, je nenahraditelnou institucí. Dochází k tomu, že nároky a požadavky na rodinu v dnešním světě stále vzrůstají, důsledkem je, že své funkce plní jen nedostatečně. Mezi funkce rodiny patří a zahrnuje KRAUS (2008) **biologickoreprodukční funkci**, která má význam pro společnost tak pro jedince, kteří rodinu tvoří. Společnost potřebuje pro svůj zdárný rozvoj stabilní reprodukční základnu, je v zájmu rodiny, abych se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní. V současné době pozorujeme úbytek dětí, stále více partnerů plánuje jedináčka a nebo o dětech nepřemýšlí vůbec. **Sociálně- ekonomická funkce** zahrnuje mnoho aspektů, jedním z nich je, že rodina představuje významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti, členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry, dalším prvkem je fakt, že současná rodina se sama stává spotřebitelem, na němž je závislý trh. Ekonomické funkce zaznamenala určitý posun ve směru návratu k podobě rodiny, která představuje samostatnou ekonomickou jednotku, např. řada rodin při svém hlavním zaměstnání podniká ve své malé rodinné firmě. **Funkce ochranná (zaopatřovací, pečovatelská)**, spočívá v zajišťování životních potřeb a to biologických, hygienických a zdravotních všech členů rodiny. **Socializačně- výchovná funkce** zabezpečuje dítěti osvojení si základních bádvykú, způsoby chování běžné ve společnosti, přizpůsobení se životu, příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Rodina by měla také dítěti zajistit a klást důraz na **rekreaci, relaxaci a zábavu**. Aktivity se týkají všech členů domácnosti, pro děti mají význam největší, plní funkci společného stráveného času, věnování se zájmových činností. Poslední funkcí rodiny je **funkce emocionální**. Je velmi zásadní, nezastupitelná, jenom rodina dokáže vytvořit podobné a potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty.

Dotazník funkčnosti rodiny sestavil v roce 1986 DUNOVSKÝ a obsahuje následující kritéria:

- **složení rodiny**- úplná, neúplná, doplněná nevlastním rodičem, náhradní,
- **stabilita rodiny**- pevná, narušená, rozvrácená,
- **sociálně- ekonomická situace**- velmi dobrá, dobrá, uspokojivá, špatná, velmi špatná, posuzuje se věk rodičů, vzdělání, zaměstnání, rodinný stav, příjem, kategorie bytu, vybavení bytu,
- **osobnost rodičů**- dobrá společenská adaptace, nevyrovnaná, problematická, patologická,
- **sourozenci**- jedináček, sourozenci, sourozenci s postižením, nebo žijí mimo rodinu,
- **stav a vývoj dítěte**- odpovídá normě, narušený,
- **zájem rodičů o dítě**- opravdový, formální, nezájem, nenávisť,
- **péče rodičů o dítě**- velmi dobrá, uspokojivá, dostatečná, nedostatečná, traumatizující (in MATOUŠEK, PAZLAROVÁ, 2014).

1.3 Typy rodin

DUNOVSKÝ (1998) rozdělil rodiny na čtyři základní typy, a to na **funkční rodinu, problémovou, dysfunkční a afunkční rodinu**. Za **funkční rodinu** je považována fungující rodina bez značných problémů, je zajištěn dobrý vývoj dítěte a prospěch, jeho všestranný rozvoj. **Problémová rodina** je ta, ve které se vyskytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, ale vážněji neohrožují rodinný systém či vývoj dítěte. Rodina zvládá řešit problémy vlastními silami nebo je kompenzovat, někdy i za pomoci zvenčí a to pod dohledem sociální pracovníků péče o dítě. **Dysfunkční rodinou** označuje rodiny, ve kterých se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, bezprostředně ohrožují nebo poškozují rodinu jako celek a hlavně vývoj dítěte. Rodina sama není schopna zvládnout tyto poruchy. Sanace rodiny je tedy nutná pro odstranění těchto dysfunkcí. **Afunkční rodiny** jsou ty rodiny, které mají charakteristiku poruch velkého rázu. Rodina neplní svůj základní úkol, závažně škodí dítěti a v některých případech je dítě ohroženo v jeho existence. Jako jediné řešení, jak dítěti pomoci, se jeví vzít ho z rodiny a umístit do jiné, náhradní.

Z řady různých příčin, které vycházejí z osobnosti jedince, jeho stupně zralosti, věku, zdravotního stavu nebo patologickým vlivem prostředí v jeho vlastním dětství plynou poruchy rodičovského chování (Vágnerová, Valentová, 1992).

Kvalifikují se hlavní příčiny, které se dělí na **objektivní** (nezávislé rodičovské vůli), **subjektivní** (závislé na rodičovské vůli) nebo **smíšené**, proč je o dítě málo či nedostatečně postaráno nebo nepostaráno vůbec. Důvody, proč se rodiče nemohou o dítě starat spočívají především v narušení celého rodinného systému (např. nemoc, úmrtí, invalidita) a nebo v nepříznivých přírodních podmínkách, situacích, poruchách fungování celé společnosti (např. válka, hladomor). **Rodiče se neumějí či nedovedou starat** z různých důvodů. Už v rodinném systému nebo v samotných jedincích můžeme sledovat příčinu problému, také v neschopnosti zabezpečit dětem přinejmenším přiměřený vývoj a uspokojení základních potřeb, dalším důvodem může být nezralost rodičů nebo neschopnost vyrovnat se se zvláštními situacemi jako je např. narození handicapovaného dítěte nebo narození mimomanželského dítěte, problém přijmout základní společenské normy můžeme považovat za důvod, proč nejsou rodiče schopni se postarat o dítě. **Rodiče se nechtějí starat o dítě** a to z příčiny, která pochází z poruch osobnosti rodičů. Poruchy jsou příčinou, kdy rodič neplní rodičovské povinnosti a dětem neposkytuje potřebnou péči nebo opouští dítě, dává přednost jiným hodnotám. **Rodiče dítě týrají, zneužívají** a to vědomě, projevují násilí na dětech nejrůznějšími škodlivými praktikami, mají k dětem nepřátelský vztah. Zacházení s dítětem takovým způsobem může vést až k smrti. Tuto formu rodiny zařazujeme do syndromu CAN. **Rodiče, které se o dítě nadměrně starají**, věnují mu nadměrnou péči a pozornost. Vede k rozmazlování dětí, nepřipravenosti na samotný život, nerespektování druhých apod. Jediným řešením, pro dítě nejlepším, je jeho odebrání a umístění v rodině náhradní (Dunovský, 1999).

Rodina je základním stavebním kamenem pro zdravý vývoj dítěte a jeho život. Rodina plní čtyři základní funkce a při jejich plnění můžeme rodinu označit jako funkční. Při drobných odchylkách označujeme rodinu jako problémovou, dysfunkční rodina je v tom případě, kdy nezdravě plní tyto funkce a pokud rodina nezvládá plnit ani základní funkce označujeme ji jako afunkční. Příčiny, kvůli kterým považujeme rodinu za dysfunkční jsou různé, například ty, že se rodiče nemohou nebo nedovedou o dítě starat nebo se naopak starají nadměrně a tím dítěti škodí, nebo dítěti škodí úmyslně, týrají ho a zneužívají. Kvůli těmto příčinám se rodina stává nezdravou a nevhodnou pro vývoj dítěte. Každá rodina se někdy setkala s problémem nebo nějakou komplikací, ale to ještě není důvodem k označení rodiny jako problémové nebo dokonce dynfunkční, afunkční. Jestliže rodina na problému pracuje, ví o něm, neztotožňuje se s ním a nepokládá ho za své, je si vědoma svých chyb, pracuje na nápravě, není ohrožen vývoj dítěte a výchova dítěte, k sanaci rodiny dojít nemusí.

2 OHROŽENÉ DÍTĚ

Problematika týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte spadá pod zkratku syndrom CAN, z anglického Child Abuse and Neglect syndrome, podrobněji můžeme vysvětlit zkratku jako tělesné, psychické (emocionální) či sexuální poškození dítěte (Pugnerová, Kvitová, 2016).

Ohrožené dítě je nejčastěji ohroženo ze stran nejbližších osob a to selháním jedné nebo více funkcí rodiny, nejčastějším důvod uvádí PEMOVÁ, PTÁČEK (2012) absenci základních rodičovských schopností a dovedností, špatnou sociální situaci rodiny, která neumožňuje poskytnout vhodnou péči nebo psychické problémy rodičů, a pomoc, kterou dítě potřebuje, musí být poskytnuta zvenčí.

Syndrom CAN představuje záměrné chování jedince, které ohrožuje dítě a narušuje jeho fyzický, psychický nebo sociální vývoj. (Krejčířová in Bechyňová, 2007). DUNOVSKÝ (1995) označil syndrom CAN za vědomé týrání, zneužívání či zanedbávání dítěte, které v tom nejhorším případě končí až smrtí jedince. BECHYŇOVÁ (2007) uvádí, že jsou děti ohroženy nejvíce ze strany osob jim nejbližším, které by je měly spíše chránit a uspokojovat jejich potřeby, starat se o ně, poskytnout bezpečí. Tento jev ovlivňuje nejen život dítěte, ale ovlivňuje všechny členy domácnosti svými následky. LANGMEIER a KREJČÍŘOVÁ (2006) tvrdí, že syndrom CAN ohrožuje především psychický stav a vývoj jedince, HRUŠÁKOVÁ, KRÁLÍČKOVÁ (2017) definuje syndrom CAN jako soubor nepříznivých příznaků, ke kterému dochází ze strany primárních vychovatelů a formy jsou variabilní, což znesnadňuje diagnostikování. K syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte vedou vědomé či nevědomé aktivity, které mají nedozíravé následky na psychiku dítěte, tělesné zdraví a celkový vývoj.

Za ohrožené dítě podle § 6 v zákoně o sociálně právní ochraně dětí č. 359/1999 ve znění pozdějších předpisů považujeme děti, jímž zemřeli rodiče, nebo rodiče neplní povinnosti, které plynou z rodičovské odpovědnosti, nebo rodiče dítěte nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. V zákoně jsou dále definovány jako ohrožené děti ty, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby, která je odpovědná za výchovu dítěte, a tato osoba neplní povinnost plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy.

Dále jsou za ohrožené děti definovány dle zákona ty, které vedou záhalčivý život nebo nemravný život, který spočívá v tom, že zanedbávají zejména školní docházku, nepracují, i přes nedostatečný zdroj obživy, užívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly nebo opakovaně páchají trestné činy nebo přestupky, nebo ohrožují občanské soužití; děti, které opakovaně utíkají od svých rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za jejich výchovu; děti, na kterých byl spáchan trestný čin nebo je podezření na tento trestný čin ohrožující život, zdraví dítěte, svobodu, lidskou důstojnost dítěte, mravní vývoj nebo jmění; děti, které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťující nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízení trvá déle než 6 měsíců; děti ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím dalšími fyzickými osobami; děti, které se nacházejí na území České republiky bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu, jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, jsou azylanty nebo osobami požívající doplňkové ochrany. Pokud výše uvedené skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí, jsou považovány za děti ohrožené. Dle § 7 je každý oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče, každý je oprávněn upozornit orgán sociálně- právní ochrany ochrany na porušení povinností nebo zneužití práv, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti, dítě má právo požádat o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv dle § 8, bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

2.1 Zanedbávání

Zanedbávání dítěte chápeme jako jakýkoliv nedostatek péče, které může být úmyslný nebo neúmyslný, vedoucí k vážnému poškození vývoje dítěte. Zanedbávání může také vycházet z nepochopení rodičovské role. Do problematiky zanedbávání řadíme tělesné zanedbávání kdy se dítěti nedostává přiměřené výživy, dostatečné hygieny, potřebné zdravotnické péče, dohled, ochrana před úrazy apod. Zanedbávání výchovy a vzdělávání spočívá v rodičovské nepěči, zanedbávání jeho výchovy, nedohlížení nad dodržováním povinné školní docházky apod. Emocionální (citové) zanedbávání probíhá takovým způsobem, kdy není zabezpečena potřeba pocitu, že má dítě někdo ráda, má domov, kde je v bezpečí. Týrané dítě tímto způsobem se vyznačuje chudými či velmi špatnými vztahy s rodiči, touhou po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého, citově ulpývá na každém člověku.

Pod zanedbáváním si můžeme představit jakýkoliv nedostatek péče, který způsobuje vážnou újmu vývoje dítěte. Projevuje se nedostatečným uspokojováním jeho základních potřeb, zejména biologických, kam můžeme zařadit oblast výživy a hygieny, ale i psychologických, kam patří vystavování stresovým situacím, zanedbávání výchovy a vzděláním, neustálá absence ve škole. Zanedbávání může zahrnovat opuštění dítěte, zanedbání potřebné zdravotní péče, nedostatečný dohled nad dítětem, nedostatečné zabezpečení základních materiálních potřeb (ubytování, stravování, oblékání, hygiena), emoční deprivace, zanedbávání školní docházky nebo vzdělávacích potřeb dítěte. Všechny škodlivé formy nepečování o dítě se všemi nepříznivými důsledky pro jeho život a vývoj ve všech oblastech. Společným jmenovatelem je vždy poškození osobnosti dítěte, v nejzávažnějších případech pak jeho zahubení (Dunovský a kol., 1995).

Chování odpovědné osoby za péči o dítě považujeme za zanedbávání v takovém případě, kdy překračuje či nedosahuje pravidla řádné péče a výchovy, které jsou formálně či neformálně dané společností. Situace, kdy o je dítě neadekvátně postaráno, nejsou uspokojeny jeho potřeby a vede takové jednání k ohrožení jeho života, zdraví a vývoje je definováno jako zanedbávání (Pemová Ptáček, 2016).

Zanedbávání shledáváme v celkové péči či dohledu, ale i v jednotlivostech, tedy např. v oblasti tělesné, např. špatná hygiena anebo lékařská péče, v oblasti citové, např. odmítání dítěte, v oblasti vzdělání, např. nedostatek podnětů, zanedbávání školní docházky (Hrušáková, Králíčková, 2017)

Výsledkem zanedbávání dítěte je pasivní přístup k dítěti, nerespektování jeho aktuální potřeby, mající za následek jeho opoždění v oblasti tělesného, psychického a emocionálního vývoje. Rozlišujeme dva typy zanedbávání a to **těžké zanedbávání**, zde řadíme nedostatečnou výživu, ohrožení zdraví nebo života dítěte; **všeobecné zanedbávání** pod které zahrnujeme zanedbávání v oblasti jídla, oblečení, lékařské péče, nezám o dítě apod. (Pugnerová, Kvitová, 2016).

2.2 Psychické týrání

Psychické či emocionální týrání je obtížněji definovatelné ve srovnání s ostatními formami týrání z toho důvodu, že psychické týrání je na rozdíl od fyzického nebo sexuálního zneužití obtížněji doložitelné a na první pohled nejde poznat. Vyplyývá z odborného hlediska, že tam, kde se děje fyzické nebo sexuální zneužívání dochází současně k psychickému týrání. Za psychické týrání považujeme neprojevení zájmu o dítě, nedostatek péče o dítě, vysoké až nepřiměřené nároky rodičů na výkony dětí, srovnávání mezi sourozenci, nadávky, ponižování, nedůvěru, opovrhování, apod. (Pugnerová, Kvitová, 2016).

Psychické týrání zahrnuje takové chování rodičů, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Psychické týrání může mít formu verbálních útoků či zavrhování dítěte, vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktů v domácnosti, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situací, kdy má dítě pocit strachu (Hanušová, 2006).

Psychické týrání je takové chování, při kterém pachatel, ať už rodič, opatrovník, ošetřovatelka, trenér, učitel, vychovatel úmyslně působí na psychiku týrané osoby různou formou, např. ponižování lidské důstojnosti, vyvolávání strachu, přetěžováním, šikanováním, užíváním hrubých narážek, tyto osoby způsobují oběti těžké příkoří, citové strádání (Staněk, 2006).

Aktivní formou psychického týrání je týrání, do kterého spadají nadávky, ponižování dítěte, šikana či agresivní projevy vůči dítěti. Mezi pasivní projevy patří zanedbávání duševní, citové a nedostatečný přísun podnětů pro vývoj dítěte (Dunovský, 1995).

Psychické týrání má podobu jakéhokoli jednání s přímým vlivem na citový vývoj a chování dítěte, např. jde o útoky na sebevědomí dítěte, ponižování, vyhrožování, manipulaci, navádění proti druhé osobě, bránění v učení, buzení v noci, rozbíjené hraček, podceňování, vydírání, vystavování domácím konfliktům a domácímu násilí apod. (Hrušáková, Králíčková, 2017).

Psychické týrání je takové chování rodičů, kdy dítě zavrhuje, projevuje se nadměrným kritizováním, ponižováním, omezováním osobní svobody, svodody rozhodnutí, neustálým vyžadováním výkonů vysoko nad možnosti dítěte, citovým vydíráním (aktivní psychické týrání), odpírání lásky, nenaslouchání dítěti, apod. až po sociální izolaci (pasivní psychické týrání), nehodné nebo špatné zacházení s dětmi, izolace dětí od společenského života apod.

2.3 Fyzické týrání

Fyzické týrání se podle PUGNEROVÉ, KVITOVÉ (2016) rozlišuje na dva typy týrání. Tělesné týrání aktivní formou, které zahrnuje všechny akty fyzického násilí páchaného na dítě, nejvyhranější podobou je umrcení dítěte. Do tělesného týrání pasivní formou řadíme úmyslné, ale i neúmyslné nepečování o dítě kde výsledkem takového chování pozorujeme neprospívání dítěte, zanedbanost, nedostatek rozvoje ve všech oblastech života.

Hrubé nelidské zacházení, používání nepřiměřených fyzických trestů, např. bití důtkami, kopání, omezování svobody pohybu, vystavování hladu, neposkytování základní hygieny malým dětem, a další vnímáme jako chování pachatele, které považujeme za fyzické týrání (Staněk, 2006).

Tělesné týrání vyvolává u dětí změny v chování. Někteří jedinci se stahují do sebe, stávají se pasivními, nevyjadřují emoce, ať už jsou kladné nebo záporné. U některých dětí dojde k zesílení agresivity, úzkostných stavů, neklidu a zvýší se jim ochranný pud vůči mladším dětem (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Obětí tělesného týrání se dítě může stát i v situaci, kdy je tělesné napadání ventilem psychického napětí rodiče. Děje se tak obvykle u psychicky nevyrovnaných neurotických jedinců, trpících zpravidla nějakou formou úzkostné či depresivní poruchy (Pöthe, 1996, s. 29).

Nejčastěji se projevuje nadměrným tělesným trestáním jako je bití, popáleniny, svazování, odpírání spánku, potravy, kopání, kousání a další fyzické týrání. Narozdíl od psychického je lépe rozpoznatelné, protože toto chování vykazuje na dítěti stopy jakožto modřiny, popáleniny, oděrky, škrábance, zlomené končetiny apod. Tělesné týrání ohrožuje děti bezprostředně na životě, spousta dětí končí hospitalizací v nemocnici. Preventivní prohlídky u lékaře mají odhalit známky tělesného týrání a neprospívání dítěte. Děti, které jsou fyzicky týrané se chovají ustrašeně, jsou bojácné a nebo jsou naopak jsou lhostejné, apatické, šikanují slabší.

2.4 Sexuální týrání

Sexuální zneužívání se označuje jako samostatný syndrom CSA (Child Sexual Abused syndrome), vystihující jako každý akt vůči dítěti, vázaný na sexuální aktivitu splňující tři podmínky, které jsou zcela nepřijatelné pro naši sociokulturní normu z hlediska sexuality: **aktér je mnohem starší a zralejší než dítě**; je v pozici **autority nebo v pečovatelském vztahu k dítěti**; sexuální aktivity **vymáhané silou nebo podvodem**. Pod syndrom CSA zahrnujeme širokou škálu sexuálního zneužívání od nekontaktní sexuální chování jako např. verbální sexuální návrhy, až po kontaktní sexuální chování. **Nekontaktní sexuální chování** zahrnuje konverzaci se sexuálním tématem (obscénní komentáře, narážky na tělo dítěte, verbální sexuální návrhy), masturbaci, exhibicionismus, pozorování nahého či svékajícího se dítěte. **Kontaktní sexuální chování** zahrnuje nepenetrativní aktivity, dotýkání se, mazlení na genitálu nebo prsou předměty, rukou, genitálem, ale i penetrativní aktivity, proniknutí prsty nebo předmětu do genitálu (Pugnerová, Kvitová, 2016; Fisher, Škoda, 2009)

Vystavování dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti i chování, zahrnuje jakéhokoli pohlavní doteky, styk, vykořisťování kýmkoliv, komu bylo dítě svěřeno do péče. Pohlavní zneužívání se dělí na bezdotykové a dotykové. Mezi bezdotykové sexuální zneužívání můžeme zahrnout např. setkání s exhibionisty, pasivní účast na sexuálních aktivitách, vystavování dítěte pornografickým videozáznamům. Kontaktní sexuální týrání zahrnuje takové chování, kde dochází přímo k pohlavnímu kontaktu, laskání prsou a doteky na pohlavních orgánech, orální, anální nebo pohlavní styk (Hanušová, 2006).

Sexuální zneužívání tedy znamená dotýkání se intimních partií dítěte, nebo nucení dítěte k dotekům intimních partií jiných osob, orální, pohlavní a anální sexuální styk, zneužívání dítěte k výrobě pornografického materiálu nebo prostituci, nucení dítěte k sledování pornografického materiálu, slovní obtěžování a urážení se sexuálním podtextem (Pemová, Ptáček, 2012).

Mezi pasivní projevy se řadí svlékání se před dítětem, pořizování jeho obnažených fotografií či videí, nucení koukat se na videa s pornografickým obsahem (Dunovský, 1995; Langmeier, Krejčířová, 2006). U dítěte se v důsledku sexuálního zneužívání může vyvinout posttraumatická stresová porucha, u dítěte se také objevují deprese a pocity viny, nahlíží na sebe jako na pošpiněného jedince (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Zde jsem uvedla tabulku pro lepší přehlednost formy a projevy syndromu CAN.

	Aktivní (týrání)	Pasivní (zanedbávání)
Tělesné týrání, zneužívání a zanedbávání	Tržné, zhmožděné rány a poranění, bití, zlomeniny, krvácení, dušení, otrávení, smrt	Neprospívání, vyhladovění, nedostatky v bydlení, ošacení, ve zdravotní a výchovné péči
Duševní a citové týrání, zneužívání a zanedbávání	Nadávký, ponižování, strašení, stres, šikana, agrese	Nedostatek podnětů, zanedbanost duševní i citová
Sexuální zneužívání	Sexuální hry, pohlavní zneužití, ohmatávání, manipulace v oblasti erotogenních zón, znásilnění, incest	Exhibice, video, foto, audiopornografie, zahrnutí dětí do sexuálních aktivit dospělých

Tabulka č. 1 Formy a projevy syndromu CAN (DUNOVSKÝ, DYTRYCH, MATĚJČEK A KOL., 1995, s. 19)

Pro představu jsem vypracovala tabulku, kde jsem zachytila statistické údaje za roky 2013, 2016, 2019. Z tabulky vyčteme, že nám stoupá celkový počet ohrožených dětí, které je páčáno nejvíce trestným činem zanedbávání, které rapidně stouplo od roku 2013, u psychického i fyzického týrání zaznamenáváme pokles počtu týraných dětí, u sexuálního zneužívání můžeme říct, že počet týraných dětí zůstává stejný. Podle odborných odhadů je v České republice týráno až čtyřicet tisíc dětí, v naprosté většině případů však týrání není odhaleno a trvá po celou dobu dětství dítěte. Dítě není schopno se samo dovolat pomoci. Kolem padesáti dětí ročně u nás na následky týrání a špatného zacházení umírá, nejvíce ohroženy jsou děti kojeneckého věku. Týrané děti vůbec nechodí ven, nenavštěvují kolektivní zařízení, vyhýbají se i lékařskému dohledu. Ve velkém počtu případů tedy závisí na všímavosti okolí a včasném oznámení skutečností, které nasvědčují týrání. Od roku 1994 platí oznamovací povinnost ohledně trestného činu týrání svěřené osoby.

Rok	Tělesné týrání	Psychické týrání	Sexuální zneužívání	Zanedbávání dětí	Celkem
2013	859	1067	938	4663	7527
2016	626	987	869	6934	9416
2019	573	879	873	6910	9253

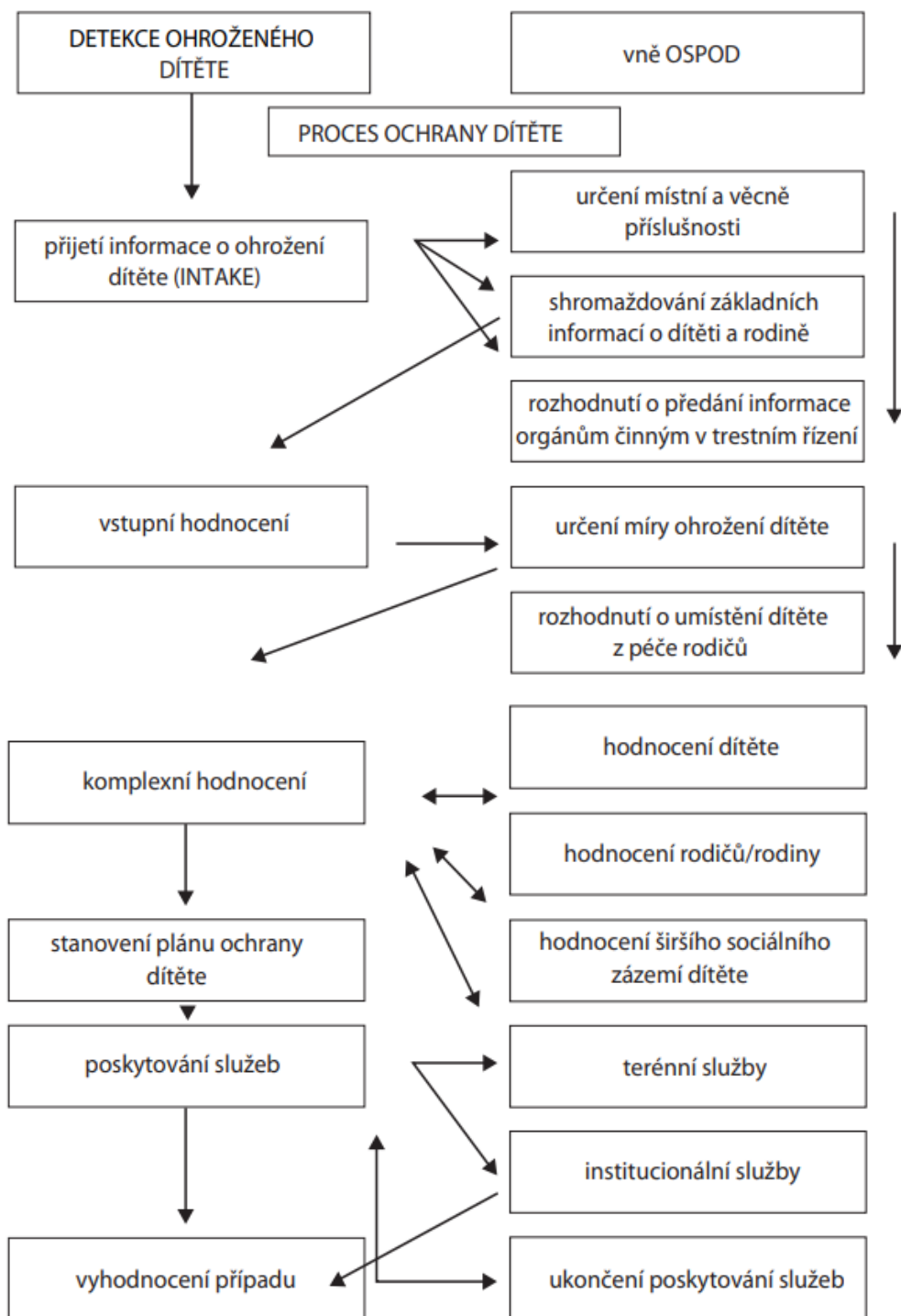
Tabulka č. 2 Statistika MPSV týraných a zneužívaných dětí v ČR (Vlastní)

Policejní statistiky, které jsou k dohledání na internetových stránkách Policie České republiky, jsou až děsivě vypovídající o tom, kolik málo pachatelů, kteří páchaní trestný čin na svých vlastních dětech nebo osobě svěřené jim do péče, je trestně stíháno. Při srovnání obou tabulek můžeme dojít k závěru, že v roce 2019 máme v záznamu 9253 týraných, zneužívaných dětí, ale pouze na 107 pachatelů je zahájeno trestní stíhání.

	týrání svěřené osoby	opuštění dítěte	umrcení z nedbalosti	vražda novorozence
2013	111	18	41	1
2016	98	15	19	1
2019	107	4	10	0

Tabulka č. 3 Statistika počtu trestního stíhání PČR na pachatele (Vlastní)

2.5 Systém hodnocení ohroženého dítěte

Obrázek č. 1 Systém hodnocení ohroženého dítěte (Pemová, Ptáček, 2012, s. 50)

V České Republice ani v současné době neexistuje jednotný systém hodnocení ohroženého dítěte, hodnocení je tedy nejčastěji produktem individuálního zhodnocení a rozhodnutí sociálního pracovníka, ze kterého je vypracováván IPOD, který je přenosný, založený na objektivních datech (Pemová, Ptáček, 2012).

Při posuzování rodiny je vhodné podle MATOUŠKA, PAZLAROVÉ (2014) používat více metod než jednu a hodnocení by měla provádět více osob. Doporučeným postupem pro hodnocení rodiny uvádí **navázání kontaktu s rodinou**, první kontakt s pracovníkem je zcela zásadní pro efektivitu následného hodnocení a úspěch spolupráce. Okolností, které ovlivňují vztah je mnoho a pracovník na ně musí být připraven, rodina je obvykle v nepříznivé situaci. Pracovník by se měl vyvarovat “nálepkování” rodiny a zjednodušenému hodnocení. **Dojednávání a průběh profesionální návštěvy v rodině** je dalším doporučeným postupem pro hodnocení rodiny. Spočívá v návštěvě rodiny, které je předem dohodnuta, kvůli přítomnosti dospělých členů rodiny a ohroženého dítěte. Návštěvu provádí jeden pracovník, pokud během návštěvy přijde pocit ohrožení, je rozumné návštěvu ukončit. Při návštěvě se provádí rozhovor se všemi přítomnými členy rodiny, prohlídka bytu či domu, rozhovor s dospělými členy rodiny v nepřítomnosti dítěte nebo dětí, individuální rozhovor s dospělými, rozhovor s dítětem v nepřítomnosti dospělých členů, rozhovor s dítětem, který se může odehrávat v rámci hry nebo kreslení, dotazníky. Pracovník dále pokračuje **hodnocením jednotlivých aspektů fungování rodiny**, kde vyhodnotí dosud získané informace a poznatky. Po těchto krocích dochází k plánování práce s dítětem a rodinou.

Jako východisko pro hodnocení situace dítěte nám může sloužit přehled potřeb dítěte. Dle Ch. TOWLEOVÉ, která ve své práci formulovala základní potřeby dítěte: **fyzičné zdraví a tělesný rozvoj** kam patří kvalitní a dostatečná výživa, lékařská péče; **duševní a citový rozvoj, vztahy s druhými** s čímž souvisí osobnostní rozvoj, sebedůvěra, **duchovní rozvoj**. Hlavními kategoriemi potřeb v tomto systému dle A. H. Maslowa (1970) jsou **fyzičné potřeby** jako jídlo, voda, vzduch; **potřeba bezpečí**, která zajišťuje ochranu před nebezpečím, **potřeba někam patřit a být milován**, každý člověk má potřebu někam patřit, být milován a milovat, **potřeba sebeúcty**, poznání vlastní hodnoty, respektu vůči sobě samému, **potřeba sebeaktualizace**, potřeba být produktivní, tvořivý, mít stanovené cíle a umět jich dosáhnout (Matoušek, Pazlarová, 2012).

Stát musí chránit dítě v případě, kdy není zabezpečen jeho zdravý vývoj, všestranný vývoj a bezpečné prostředí, dítě které je ohroženo ze strany rodičů, osob, kterým je svěřen do péče nebo jinou osobou. Stát věnuje dětem s sociálně a první oblasti zvýšenou pozornost, kterou nazýváme sociálně právní ochrana dětí a ta zabezpečuje dítěti práva dítěte na příznivý vývoj, řádnou výchovu, ochranu jeho zájmů (kam řadíme i ochranu jeho jmění) a také práva na působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

3 SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Sociálně právní ochrana dětí dbá na ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně jeho jmění, je chápána jako v širším slova smyslu jako ochrana práva dítěte na život. Dítě má rovněž právo na rodičovskou péči a život v rodině, právo na vlastní identitu, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, vzdělání a zaměstnání. Sociálně právní ochrana dětí dbá na ochranu dítěte před násilím, které může být fyzické nebo psychické, zanedbáváním, zneužíváním a vykořisťováním (MOTEJL, 2007).

Sociálně právní ochrana dětí je uceleným systémem fungujícím samostatně v českém právu. Jejím účelem je poskytnout zvýšenou ochranu státu nezletilým dětem, tedy těm občanům, kteří se nemohou sami bránit v případě působení negativních vlivů na jejich osobu a vývoj (Tomeš, I. 2009: s. 197).

Obsah sociálně právní ochrany dětí ve vazbě na zákon o sociálně právní ochraně dětí dle § 1 je stanoven následovně na ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu; ochranu oprávněných zájmů dítěte včetně jeho ochrany jmění; působení směřující k obnosvení narušených funkcí rodiny; zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině. Sociálně právní ochrana dětí je specifickou činností státu, jejímž hlavním účelem je zajištění nejlepšího zájmu dítěte a dosažení jeho blaha ve vazbě na zákon. **Orgány sociálně právní ochrany** dětí jsou rozděleny následovně na **obecní úřady**, ty vyhledávají děti, které vyžadují zvýšenou pozornost; **obecní úřady obcí s rozšířenou působností**, pořádají případové konference; **krajské úřady**, zajišťují přípravu lidí vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny; **ministerstvo práce a sociálních věcí**, provádí nové odborné posouzení žadatele o přijetí dítěte do rodiny; **Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí**, který sociálně právní ochranu dětí zajišťuje ve vztahu k zahraničí a současně plní roli ústředního orgánu ve smyslu mezinárodních smluv a přímo použitelných předpisů Evropské unie, například vede pro účely zprostředkování osvojení evidence dětí vhodných k osvojení v cizině; **Úřad práce České republiky**, krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu, rozhoduje o přiznání státního příspěvku na výkon pěstounské péče. Výkon sociálně právní ochrany dětí je rovněž zajišťován obcemi a kraji v samostatné působnosti; komisemi pro sociálně právní ochranu dětí; pověřenými osobami, kterým MPSV vydalo speciální prověření.

Okruh dětí, kterým je sociálně právní ochrana stanovena je zásadně na **děti nezletilé, plně nespěprávné; děti, které se nacházejí na území České republiky**, bez ohledu na jejich občanství, trvalé bydliště, oprávnění k pobytu; **děti, které vyžadují zvýšenou pozornost** a jsou dále definovány v § 6 zákona č. 359/1999 o sociálně právní ochraně dětí. Preventivním působením státu má být dosaženo nejlepšího zájmu dítěte, jeho blaha a případně poskytnutí základní pomoci formou poradentví. V případě, že prevence nebo mírnější prostředky směřující k dosažení nápravy selžou, nejsou dostatečné nebo je není možné vůbec použít, je nutná vyšší ingerence státu, která se projeví v některém z opatření, které v rámci prevence a poradenství v některých situacích zasáhnout do práv osob, zejména rodičů a dětí. Účelem je zabránit a napravit vzniklý problém, zamezit jeho eskalaci. Podle intenzivity dopadu jednotlivých opatření rozdělujeme do tří kategorií, do první kategorie řadíme **intervenci, která nemá v následku změnu právního postavení jednotlivých osob**, např. napomenutí rodiče nebo dítěte; do druhé kategorie spadá **zásah do faktického vztahu mezi zúčastněnými osobami**, avšak bez změny právní, např. nařízení ochranné výchovy dítěte, v poslední kategorii je **zásah do vzájemného právního postavení zúčastněných osob**, zahrnuje především omezení, pozastavení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti. Mezi **výchovná opatření**, které může udělit orgán sociálně právní ochrany dětí nebo soud spadá **napomenutí dítěte, rodiče a jiné osoby**, jde o nejmírnější prostředek, který může dopadat na dítě, rodiče a jiné osoby; **dohled nad dítětem**, ke kterému se přistupuje v tom případě, když nestačí napomenutí nebo se jedná o závažnější narušení. Další kategorií výchovného opatření je **omezení dítěte, rodiče nebo jiné osoby**, které omezuje působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zákaz činnosti, akcí nebo míst; **povinnost využít odbornou poradenskou činnost nebo mediaci** je novým výchovným opatřením, které nařizuje povinnost využít odbornou poradenskou činnost nebo povinnost účasti na setkání s mediátorem nebo terapie. Dalším opatřením o kterém může rozhodnout jedině soud a to z toho důvodu, že je nejrazantějším zásahem do poměru mezi dítětem a rodičem, popř. jinou osobou, která je odpovědná za dítě, je **dočasné odejmutí dítěte z péče rodičů nebo jiné osoby**. Mezi další opatření na ochranu dětí spadá **návrh na zahájení soudního řízení; případová konference; zajištění neodkladné péče; návrh na nařízení předběžného opatření a ochranné opatření** (Hrušáková, Králíčková, 2017).

3.1 Úmluva o právech dítěte

Klíčovým úkolem státu v oblasti péče o ohrožené děti je ochrana dítěte, vyplývající v rámci České republiky z mnoha právních předpisů, např. Úmluvy o právech dítěte.

Dne 20. Listopadu 1989 byla v New Yorku přijata Úmluva o právech dítěte federálním ministerstvem zahraničních věcí. Jménem České a Slovenské Federativní Republiky byla Úmluva podepsána v New Yorku dne 30. září 1990. Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 49 odst. 1 dnem 2. září 1990. Pro Českou a Slovenskou Federativní Republiku vstoupila v platnost v souladu se svým článkem 49 odst. 2 dnem 6. února 1991.

Úmluva o právech dítěte ze Sdělení č. 104/1991 Sb. zajišťuje základní lidské právo, právo dětem na život, svobodu, spravedlnost, právo bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, majetku, rodu nebo jiného postavení, zahrnuje nárok dítěti na zvláštní péči a pomoc, možnost vyrůstat ve vlastní rodině, kde se předpokládá, že má ty nejlepší předpoklady pro zdravý vývoj a výchovu (ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE).

Článek 6

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají, že každé dítě má přirozené právo na život. 2. Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují v nejvyšší možné míře zachování života a rozvoj dítěte.

Článek 7

Každé dítě je registrováno ihned po narození a má od narození právo na jméno, právo na státní příslušnost a pokud to je možné, právo znát své rodiče a právo na jejich péči.

Článek 9

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte.

Takové určení může být nezbytným v některém konkrétním případě, například jde-li o zneužívání nebo zanedbávání dítěte rodiči nebo žijí-li rodiče odděleně a je třeba rozhodnout o místě pobytu dítěte.

Článek 18

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, vynaloží veškeré úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Rodiče nebo v odpovídajících případech zákonní zástupci mají prvotní odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte. Základním smyslem jejich péče musí při tom být zájem dítěte.

Článek 19

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli osob starajících se o dítě.

Článek 27

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo každého dítěte na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj. 2. Rodiče nebo jiné osoby, které se o dítě starají, nesou v rámci svých schopností a finančních možností základní odpovědnost za zabezpečení životních podmínek nezbytných pro rozvoj dítěte.

Úmluva o právech dítěte, nazývaná Magna charta práv dětí, vymezuje obecný katalog práv dítěte, která lze dělit na **ochranná práva**, práva směřující k **zabezpečení blaha dítěte**, práva směřující k **osvobození dítěte**, dávající dětem stejná práva jako dospělým; **práva dítěte ve vztahu k jeho rodičům**, pokud je o sebeurčení dítěte, jeho samostatnost v rozhodování. Působnost úmluvy na dítě děti mladší 18 let, pokud není zletilosti dosaženo dříve, je třeba zdůraznit a to zejména hlavní zásadu úmluvy, kterou je zájem dítěte, respektive nejlepší zájem dítěte (Hrušáková, Králíčková, 2017).

3.2 Občanský zákoník- hlava II

Část druhá občanského zákoníku nazvaná Rodinné právo je členěna na tři hlavy věnované manželství (hlava I), příbuzentví a švagrovství (hlava II) a poručenství a jiným formám péče o dítě (hlava III). V občanském zákoníku č. 89/2012, ve znění pozdějších předpisů, hlava II, oddílu 3 nalezneme obecná ustanovení o rodičích a dětech. § 858 definuje rodičovskou odpovědnost, která zahrnuje povinnosti a práva rodičů spočívající v péči o dítě, zahrnují jeho péči o zdraví dítěte, jeho vývoj z tělesné, citové, rozumové a mravní stránky, ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajištění výchovy a vzdělání. Tato povinnost rodičů vzniká narozením dítěte a zaniká jakmile dítě nabude svépravnosti, toto trvání a rozsah může změnit jedině soud. Dle § 857 je dítě povinno dbát svých rodičů, dokud se nestane svépravným, rodiče mají právo usměrňovat výchovnými opatření své dítě, těmto opatřením je dítě povinno se podřídit. Rodičovská odpovědnost zahrnuje dle § 858 povinnosti a práva rodičů, které nařizují rodičům pečovat o dítě, zejména o jeho zdraví a jeho všestranný vývoj, chránit dítě, zajistit jeho vzdělání a výchovu v místě bydliště, od doby jeho narození po nabytí svépravnosti. Rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům stejně, pokud není soudem určeno jinak. V § 855 a § 856 se pojednává o tom, že rodiče a děti mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva, těchto vzájemných povinností se nemohou vzdát vlastním rozhodnutím, vznikají nařízením dítěte a zanikají nabytím jeho zletilosti. V občanském zákoníku v oddíle 4, § 924 a § 925 nalezneme informace o zvláštním opatření ve výchově dítěte. Zahrnuje preventivní, výchovná a sankční opatření. V tomto zákoně je dále ošetřeno příbuzenství, poměry mezi rodiči a dítětem, určování rodičovství, kdy matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Otcovství se určuje za základě manželství, testu otcovství, uznání otcovství, apod. Zabývá se take osvojením, čímž se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní, péče před osvojením a další věci ve věci osvojení. Obecná ustanovení ve věci rodičů a dětí, osobních jmen a příjmení, rodičovské odpovědnosti, která náleží oběma rodičům stejně, pouze soud může rozhodnout omezení nebo zrušení rodičovské odpovědnosti, rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče v souladu se zájmy dítěte. Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. V zákoně najdeme právní zastoupení i ve věcech jako osobní styk rodiče s dítětem, zastoupení dítěte, péče o jmění dítěte, výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství, výkon povinnosti a práv rodičů, kteří nežijí ve společné domácnosti a zvláštní ustanovení. V pododdíle číslo 4 nalezneme právně ošetřenou vyživovací povinnost, výživné mezi rodiči a dětmi. Zvláštní opatření při výchově dítěte, které může být preventivní, výchovné a sankční opatření,

uděluje soud a nebo sociálně právní ochrana dětí, vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, napomenutí dítěte, rodiče a nebo osoby, které bylo dítě svěřeno do péče, případně toho, kdo narušuje výchovu; stanovit nad dítětem dohled, uložit dítěti nebo rodičům omezení bránící škodlivým vlivům.

V občanském zákoníku jsou zakotveny mnohé prostředky ochrany dětí. Jedná se o zejména preventivní, výchovná a sankční opatření, na jejichž základě je možné učinit různá opatření, zejména napomenutí, dohled či omezení, ať už se jedná o napomenutí, dohled či omezení dětí, rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu. Občanský zákoník opravuje intervence do rodičovské odpovědnosti podle intenzivity, opatrovnictví a poručenství (Hrušáková, Králíčková, 2017).

3.3 Zákon č. 359/1999 Sb. Obecné pojetí

Podle § 1 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí se sociálně-právní ochranou dětí (dále jen SPOD) rozumí **ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu; ochrana oprávněných zájmu dítěte, včetně ochrany jeho jmění; působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny**. Hlavní hledisko SPOD, ustanoveným v § 5, je zájem a blaho dítěte. Přednostní zájem dítěte při jakékoliv činnosti je dán také Úmluvou o právech dítěte.

Sociálně-právní ochrana se dle § 6 zaměřuje zejména na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti. Dále se SPOD zaměřuje na děti svěřené do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy, na děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život (např. zanedbávají školní docházku, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí apod.), opakovaně se dopouští útěků, byl na nich spáchán trestný čin ohrožující jejich život, zdraví či lidskou důstojnost nebo jsou ohroženy násilím mezi rodiči a další skutečnosti, pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí. V rámci opatření na ochranu dětí, upravených § 14-18, obecní úřad obce s rozšířenou působností podává návrh soudu na omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, na nařízení, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy a na svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Pokud se dítě ocitne bez jakékoliv péče nebo je-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen, je obecní úřad obce s rozšířenou působností dle § 16 povinen podat neprodleně návrh soudu na vydání předběžného opatření podle § 76a občanského soudního řádu.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů, garantuje ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte ze strany státu a stanoví pravidla a limity pro orgány státu. Jedná se o veřejnoprávní předpis. V tomto zákoně je především vymezen okruh dětí, kterým je třeba věnovat zvýšenou péči a ochranu, neboť se jedná o děti v nebezpečí, týrané či v ohrožení, dále práva a povinnosti orgánu sociálně právní ochrany v rámci preventivní, poradenské činnosti nebo rozhodování, jedná se např. o opatření na ochranu dětí, zprostředkování pěstounské péče a osvojení. Základním cílem sociálně právní ochrany dětí je mluvit, předcházet a chránit, zejména činit zodpovědým. Zákon upravuje také sociálně právní ochranu dětí ve vztahu k cizině (Hrušáková, Králíčková, 2017).

Sociálně právní ochrana dětí je zaručena v České republice zákonem číslo 359/1999 Sb, o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Na realizaci se významným dílem podílí obecní úřady obcí s rozšířenou působností, zejména odbory sociálních věcí, oddělení sociálně právní ochrany dětí. Uvedená legislativa slouží k ochraně ohroženého dítěte a zakotvení jeho práv. V případě, kdy je zdraví, život nebo příznivý vývoj nezletilých vážně ohrožen podávají sociální pracovníci k soudu návrh na nařízení předběžného opatření, v případě mírnějšího ohrožení dítěte se přistupuje k různým metodám práce s dítětem.

4 SYSTÉM PRÁCE S OHROŽENÝM DÍTĚTEM

Systémem péče o ohrožené děti je míněna soustava organizací, které se mají podílet na řešení situace ohroženého dítěte. V České republice není tento systém dostatečně propracovaný a rozvíjený, můžeme jej kvalifikovat jako složitý a komplikovaný, roztržitý, neboť je obtížné se v něm vyznat a porozumět jeho fungování. Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen podle § 10 odst. 3 písm. c) a d) zákona o SPOD pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny a zpracovat na základě tohoto vyhodnocení individuální plán ochrany dítěte, zkráceně IPOD v rámci systému práce s ohroženým dítětem.

4.1 Orgán sociálně právní ochrany dětí na OÚ ORP

Orgán sociálně právní ochrany dětí na obecním úřadě obce s rozšířenou působností (dále jen OÚ ORP) je povinen podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně- právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, vyhledávat děti uvedené v § 6 odst. 1. zákona; působit na rodiče tak, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské povinnosti; projednat s rodiči odstranění vzniklých nedostatků ve výchově dítěte; projednat s dítětem nedostatky v jeho chování; sledovat, zda je na základě kontrolních oprávnění zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které ohrožuje jeho vývoj a výchovu; poskytovat a zprostředkovávat rodičům na jejich žádost poradenství při uplatňování nároků dítěte podle zvláštních předpisů; oznámit OÚ ORP skutečnosti, které přivádí k tomu, že jde o děti uvedené v § 6. Dále OÚ ORP rozhoduje podle § 13 odst. 1 zákona sociálně právní ochraně dětí o opatřeních podle § 43 zákona o rodině, jako je napomenutí, dohled, omezení, pokud tak neučil soud, opis rozhodnutí zasílá OÚ ORP, sleduje podle 2 zákona sociálně právní ochraně dětí dodržování opatření, o nichž rozhodl a také zda jsou dodržována opatření učiněná soudem, jestliže o to soud požádá.

Dítěti, které se ocitlo bez péče přiměřeného jeho věku, zejména v důsledku úmrtí rodičů nebo jejich pobytu ve zdravotnickém zařízení, je obecní úřad povinen zajistit neodkladnou péči, při zajištění této péče dává přednost zejména příbuznému dítěti, uvědomuje o provedení OÚ ORP. Obecní úřad je povinen podle § 37 odst. 1 zákona sociálně právní ochraně dětí učinit opatření k ochraně života a zdraví, zajistit uspokojování základních potřeb v nejnutnějším rozsahu včetně zdravotní péče dítěti- cizinci a o těchto opatření neprodleně uvědomit OÚ ORP.

Mezi kompetence OÚ ORP patří plnění kompetencí OÚ, povinnost zajišťovat dle § 10 odst. 3 zákona sociálně právní ochraně dětí preventivní činnost, která spočívá ve sledování působení nepříznivých vlivů na děti a zjišťování příčin jejich vzniku a činit opatření k omezování působení nepříznivých vlivů na děti. Je povinen zajišťovat poradenskou činnost, která obsahuje pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě; poskytování nebo zprostředkování rodičům poradenství při výchově a vzdělání dítěte; při péči o dítě se zdravotním postižením; pořádání přednášek a kurzů s rámci poradenské činnosti zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů, které souvisí s péčí o dítě a výchovu dítěte; může uložit rodičům povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení; poskytování pomoci související s odvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče; OÚ ORP je povinen po umístění dítěte do zařízení poskytnout rodičům pomoc spočívající v pomoci uspořádat si rodinné poměry, aby byl umožněn návrat dítěte do rodiny.

OÚ ORP činí opatření na ochranu dětí podle zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů, podává návrhy na soud; vykonává funkci opatrovníka a poručíka; činí neodkladné úkony v zájmu dítěte a v jeho zastoupení v době, kdy není dítěti ustanoven poručník nebo dokud se neujme své funkce. Činnost OÚ ORP při svěřování dítěte do výchovy jiných osob než rodičů rozhoduje o svěřením dítěte do péče budoucích osvojitelů, pokud je dítě v ústavu nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu nebo z vůle rodičů; rozhoduje o svěřením dítěte, které je v ústavní péči nebo v zařízení vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu nebo se souhlasem rodičů do péče fyzické osoby, která má zájem o pěstounskou péči; přijímá písemný souhlas rodiče k osvojení dítěte; sleduje vývoj dětí, které byly svěřeny do péče jiných osob než rodičů; vyhledává děti vhodné k osvojení nebo svěřením do pěstounské péče, vede jejich spisovou dokumentaci a kopii zasílá krajskému úřadu; vyhledává fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny, vede spisovou dokumentaci a kopii zasílá krajskému úřadu; sleduje vývoj svěřených dětí do péče jiných fyzických osob než rodičů.

Dále se obecní úřad obce s rozšířenou působností zabývá pomocí rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů, které souvisí s péčí o dítě. Je poskytovatelem nebo zprostředkovatelem poradenství při výchově a vzdělání dítěte a při péči o dítě se zdravotním postižením, v rámci poradenské činnosti pořádá přednášky a kurzy se zaměřením na výchovné, sociální a jiné problémy, problémy související s péčí o dítě a výchovou dítěte, poskytuje poradenskou pomoc související

s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny, poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací pomoci (ZÁKON č. 359/1999).

Podle § 10 odst. 3 zákona o SPOD je OÚ ORP povinen zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny.

4.2 Individuální plán ochrany dítěte

Pokud je nahlášeno ohrožené dítě a OSPOD vyhodnotí, že se o ohrožené dítě jedná, přestupuje se ke komplexní preventivní poradenské činnosti, které zahrnuje realizaci vypracování individuálního plánu ohroženého dítěte, zpracování individuálního plánu ochrany dítěte je základním nástrojem sociální práce o ohroženém dítětem a jeho rodinou. Individuální plánování je proces, který by měl být zahájen do jednoho měsíce od počátku poskytování sociálně právní ochrany dětí a jeho rodině, kvalitní vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny je podkladem pro zpracování IPODu.

Individuální plán ochrany dítěte se zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných odpovědných osob za výchovu dítěte; vypracovává se od počátku doby poskytování sociálně právní ochrany, nejpozději do jednoho měsíce od zařazení dítěte do evidence OÚ ORP a pravidelně se aktualizuje (Hrušáková, Králíčková, 2017).

Individuální plán ochrany dítěte (dále jen IPOD) vychází z kompletního hodnocení dítěte a jeho rodiny. Účelem IPODu je společně s klienty stanovit strategie, které pomáhají řešit dopady nevhodné péče a nedostatečné péče, poskytnou pro rodinu i OSPOD jasný a konkrétní plán jako dosáhnout změn a nápravy, poskytnout měřítko pro hodnocení progresu v rodině. Celý proces plánování a poskytování intervence se vede společně se všemi členy rodiny, včetně dětí, IPOD je sestavován realisticky, s ohledem na cíle, způsoby dosažení, kapacitu a dostupnost služeb, které jsou za účelem naplnění poskytovány.

Rodiny jsou podporovány aby samy navrhovaly a vytvářely plány k zajištění bezpečnosti a rozvoje svých dětí. V případě nedobrovolnosti klientů obsahuje také ustanovení a nebo případnou soudní konsekvenci sociální intervence (Pemová, Ptáček, 2012).

Plán je dokument, který obsahuje podle MATOUŠKA, PAZLAROVÉ (2014) následující okruhy informací: **základní informace o klientovi** včetně kontaktů; **základní informace o dalších zainteresovaných osobách a organizacích** včetně kontaktů; **souhrn potřeb podle sfér klientova života a popis příležitostí k jejich uspokojování; vyznačení priorit; přehled plánovaných postupů či služeb, krátkodobé cíle**, např. v délce 3-6 měsíců a indikátory jejich dosažení; **přehled předpověditelných rizik a způsobů**, jak při jejich aktualizace budou reagovat odpovědné osoby.

V zákonu č. 473/2012 ve znění pozdějších předpisů § 2 je definován obsah individuálního plánu ochrany dítěte. Individuální plán ochrany dítěte obsahuje popis příčin ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně právní ochrany dětí; cíle navržených opatření, prostředky k jejich dosažení a ukazatele účinnosti jednotlivých opatření. Dále zahrnuje rozsah navržených opatření, prostředky k jejich dosažení a ukazatele účinnosti opatření; způsob naplňování navržených opatření, práv a zájmů dítěte; metody práce s rodinou a rozsah intervencí a pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědných za výchovu dítěte. Tyto metody s rodinou a rozsah intervence zahrnuje posílení úlohy a funkce rodiny; rozvíjení pečovatelských a výchovných schopností rodiny; pomoc při sociálním začleňování rodiny; poskytování pomoci dětem umístěným v náhradní péči a jejich rodinám, posílení kompetencí rodiny v oblasti vzdělání, přípravy na vyučování, motivace je vzdělání. V individuálním plánu ochrany dětí vyčteme postup spolupráce orgánu sociálně právní ochrany s ostatními orgány veřejné moci a fyzickými osobami a právníckými osobami zapojeným do situace dítěte; rozsah spolupráce rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu s orgánem sociálně právní ochrany dětí, časový plán konkrétních opatření, způsob hodnocení a ověřování plnění navržených opatření, plán vzdělávání dítěte, plán přípravy na budoucí povolání a osamostatňování se; plán přípravy výstupu dítěte z náhradní péče; způsob sledování fungování rodiny po ukončení práce s rodinou formou intervence a pomoci při péči o dítě a při jeho výchově se rozumí konzultace, odborné poradenství, terapie, mediace, zprostředkovávání odborných služeb pro rodiny s dětmi, právní pomoc, poskytování podpory dětem; poskytování pomoci rodinám při zlepšení jejich životní situace; při řešení sociálních nebo psychických problémů; při řešení výchovných problémů; podpora společenských aktivit rodiny.

4.3 Interdisciplinární tým

V rámci rozhovoru se sociální pracovníci jsem jistou část věnovala otázkám ohledně interdisciplinární spolupráci v péči o ohrožené dítě. Interdisciplinární tým zajišťuje výměnu informací mezi profesionály, vymezení místa pro předávání informací, společné hledání řešení, interpretace různých odborníků, což vede k získání většího rozhledu, spolupráci při určitém konkrétním problému. Zajišťuje komplexní vědomí o ohroženém dítěti. Interdisciplinární spolupráce může probíhat jakožto spolupráce mezi státním, vládním sektorem a nestátními, neziskovými organizacemi, tedy jako spolupráce státu s nestátními institucemi, ale také jako spolupráce jednotlivých organizací mezi sebou. Pracovníci OSPOD spolupracují s Policií ČR a orgány činnými v trestním řízení. V případě podezření na spáchání trestného činu na dítěti sociální pracovníci dávají podněty k prošetření, zda nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu. Nejméně jednou za tři měsíce jsou pracovníci OSPODu povinni navštěvovat děti, kterým byla nařízena ústavní výchova. Udržují osobní kontakt s dítětem, jeho rodiči nebo osobami odpovědnými za jejich výchovu a volí prostředky působení tak, aby účinně působily k odstranění důvodu umístění dítěte do ústavního zařízení. Sledují vývoj dětí, které byly svěřeny do péče jiné fyzické osoby než rodiče a jsou povinni vykonávat pravidelné návštěvy nejen v rodině, ale i v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje. Pracovníci OSPOD spolupracují s dalšími orgány a organizacemi ať již státními nebo nestátními v rámci zabezpečování ochrany práv nezletilých. Jedná se zejména o kontakty např. s obecními úřady, městskými úřady, školami, školskými zařízeními (PPP, výchovnými zařízeními, diagnostické ústavy, dětské domovy, výchovné ústavy apod.), ošetřujícími lékaři, poradci pro rodinu a mezilidské vztahy, domovy pro matky s dětmi, atd. a to jak v regionu Městského úřadu Kyjov, tak v ostatních regionech celé České republiky. Kontakt byl také navázán s Fondem ohrožených dětí. Činnost pracovníků OSPOD je také zaměřena na prošetření sdělení jak občanů, tak organizací, a to formou návštěvy dítěte v rodině, škole, školském zařízení, lékaře, popř. dalších zainteresovaných institucí. Na základě zjištěných skutečností je zahájena přímá práce s rodinou, a to zejména v případě, kdy se šetřením objektivně zjistí, že podezření na spáchání trestného činu není důvodné. V případě, je-li vážné podezření ze spáchání trestného činu na dítěti, je celá věc postoupena k prošetření policii prostřednictvím oznámení na Okresní státní zastupitelství v Hodoníně. Následovat může zahájení trestního stíhání a podání obžaloby u osob, které se trestného činu měly dopouštět a jednání u soudu, po ukončení trestního řízení nadále zůstává v kontaktu sociální pracovník.

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Prostřednictvím výzkumného šetření, které jsem realizovala v Jihomoravském kraji byly za pomoci rozhovoru s oslovenou sociální pracovnící orgánu sociálně právní ochrany dětí v Jihomoravském kraji zjištěny postupy práce, objasněn postup při vypracovávání individuálního plánu ohroženého dítěte a nahlédnutí do individuálních plánů ochrany dítěte, zcela anonymně, zaměřením se na interdisciplinární spolupráci v této věci. Dále jsem se věnovala statistickým údajům, které nám dají vhled do četnosti případů ohrožených dětí a v poslední řadě jsem nahlédla do individuálních plánů ohrožených dětí a vypracovala k tomu spisovou dokumentaci.

5.1 Stanovené cíle; metodologie, cílová skupina a organizace výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké metody a postupy se nejčastěji používají sociální pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dětí, analyzovat výskyt případů ohrožených dětí, zkoumat systém interdisciplinární spolupráce. Dále jsem se věnovala práci s IPOD. Výzkumná část nebyla realizovaná v plánovaném rozsahu, neboť z důvodu ochrany dat nebylo možné získat statistické údaje výskytu počtu ohrožených dětí v jihomoravském kraji.

Výzkumné otázky:

1. Jaké jsou nejčastější formy práce s ohroženým dítětem?
2. Jak funguje systém sociálně právní ochrany dětí?
3. Které orgány se v rámci interdisciplinární spolupráce zapojují do věci pomoci ohroženému dítěti?

Rozhovor neboli interview, je jednou z nejrozšířenějších a nejpoužívanějších metod. Existuje více metod rozhovorů, které jsou využívány, a to volný rozhovor, narativní rozhovor, polostrukturovaný rozhovor, strukturovaný rozhovor. Volný rozhovor je nestrukturovaný, otázky nejsou předem dány, vznikají během komunikace. Odpovědi jsou často konkrétní a mají hlubší význam. Nevýhodou jsou zvýšené nároky na tazatele, který musí mít schopnost nestandardizovanou situaci zvládat. Při narativním rozhovoru, volném interview, je klient vybídnut, aby začal sám vyprávět o nějakém tématu, nějaké životní události.

Polostrukturovaný rozhovor je specifický tím, že tazatel má připraven soubor témat či otázek, které jsou předmětem rozhovoru. Tazatel může otázky částečně modifikovat, upravit jejich pořadí, je však důležité, aby byly probrány všechny. Strukturované interview, řízený rozhovor, je metoda s předem stanovenými otázkami mající předem dané pořadí (REICHEL, 2009).

Jak uvádí GAVORA (2000) obsahem interview jsou otázky a odpovědi, otázky se použijí otevřené, uzavřené, polouzavřené. Interview nám poskytuje jakousi míru volnosti a pružnosti, nárůdí od dotazníku, ve kterém z velké části odpovídáme pouze na uzavřené otázky. V průběhu interview můžeme otázky přeformulovat, můžeme požádat o vysvětlení, přidat doplňující otázky, při nesrozumitelnosti odpovědi, doptat se na informace. Pokud hledáme bezprostřední, osobní a důvěrné odpovědi, dáváme interview přednost před dotazníkem. Rozlišujeme strukturované interview, kde jsou otázky pevně dané, můžeme je proto nazvat ústním dotazníkem, polostrukturované nebo nestrukturované, které nám umožňují úplnou volnost odpovědi. Polostrukturované můžeme považovat za střed mezi možností pevně daného a nebo volného interview, respondentovi se nabídnou alternativy odpovědí, žádá se objasnění a vysvětlení (L. R. GAY, 1980 in GAVORA 2008). Produktem interview jsou odpovědi respondenta, které si můžeme s jeho souhlasem zaznamenat na nahrávací zařízení, které si poté přepíšeme a nebo rovnou zapisujeme odpovědi.

5.2 Vlastní výzkumné šetření

Vlastní výzkumné šetření jsem rozdělila do dvou částí. První část se skládá z rozboru IPODu a vypracování všech poskytnutých dostupných informací z důkladného šetření v případě ohrožených dětí. Druhou část jsem věnovala rozhovoru, který jsem uskutečnila se sociální pracovnící OSPODu v Kyjově v okrese Hodonín.

A. Individuální plán ochrany dítěte

Individuální plán ochrany dítěte č. 1

Cíl	Plánované kroky a postupy	Odpovědná osoba
Řádná školní docházka, zajištění volného času	Pravidelná školní docházka nezletilého do školy, příprava na vyučování, zajištění volnočasových aktivit dle možností rodiny a dítěte, spolupráce se školou- třídní schůzky	Babička
Informovanost rodičů	Babička je povinna informovat dle zájmů rodičů matku i otce, poskytnou veškeré informace	Babička
Rozvoj vztahů rodiče- dítě	Babička je povinna rozvíjet a prohlubovat vztahy mezi rodiči a nezletilým	Babička

Podrobné vyhodnocení situace dítěte – IPOD – anonymní podoba

Matka i otec byli na OS v Hodoníně shledáni vinnou ze spáchání trestného činu, dsouzení k odnětí svobody jednoho a tří let, s podmíněčným odkladem na dobu tří a šesti let (v roce 2015). Aktuálně IPOD zpracováván z důvodu narušení výchovy matkou i otcem, z důvodu nastavení pravidel a zlepšení péče o nezletilého, plnění stanovených cílů ze strany babičky. V minulosti bylo oznámeno soudem, že matka ani otec nemají možnost se starat o dítě. Chlapec byl následně svěřen do péče babičky, která má z dřívější doby finanční problémy. Následně bylo zjištěno, že nezletilý

chlapec nechodí pravidelně školy a je zanedbávaná ze strany rodičů, kteří už opustili výkon trestu. Rodina je v již v delší spolupráci s OSPODem. IPOD je opakovaně vypracováván. Dítě je ohroženo z důvodu nedůslednosti babičky a špatným vlivem svých rodičů.

Zdraví:

Chlapec je celkově zdravý, není podvýživný, neprodělal žádné nemoci ani úrazy. Je průměrným žákem ZŠ, emoční inteligence je mírně omezená.

Učení:

V MŠ žádné větší problémy, chlapec byl hodný a snaživý, občas zlobil, ale to se v jeho věku považovala za normální. Ve školním věku se začaly objevovat problémy v chování, často vyrušoval, nesoustředil se, výrazná hyperaktivita, nesoustředěnost a roztěkanost. U dítěte se začaly projevovat agresivní, časté afekty a emocionální výkyvy.

Emoční vývoj:

Chlapec je nyní agresivnější a emočně nestálý, dá se předpokládat, že vlivem rodičů, kteří ho značně ovlivňují. K babičce se chová stále slušně a s respektem, občas se s ní snaží manipulovat za účelem vlastního zisku. Ve společnosti vyžaduje značnou zvýšenou pozornost a předvádí se, v soukromí je spíše smutný a neprojevuje se. Osobnost chlapce je momentálně rozpolcená vlivem rodičů.

Rodinná historie, sociální vztahy:

Matka i otec byli ve výkonu trestu, chlapec byl zvyklý být pouze s babičkou, která se o něj více starala i před výkonem trestu rodičů. Rodina bydlí v podnájmu, který hradí babička. Babička platí veškeré výdaje chlapci a do toho splácí své dluhy z důchodu. Rodina má méně finančních prostředků, rodiče občas přispějí chlapci na život, ale chlapec tyto peníze utrácí za sladkosti. Babičce finančně nevypomáhají Chlapec je bez podpory od rodičů, babička ho podporuje v učení. Emoční zázemí je slabé. Babička se v rámci svých možností a schopností snaží vytvářet rodinné zázemí po vlivu OSPODu.

Identita dítěte:

Chlapec je velmi roztěkaný a nestálý. Neví, co se s tím momentálně děje ani kdo jej primárně vychovává. Je hyperaktivní a rád tráví čas venku na sídlišti. Jeho psychický stav se často odráží na výkonech ve škole. Je nutné nastavit řád a pravidla, ustálit chlapce.

Samostatnost, sebeobsluha:

Chlapec je naprosto samostatný, zvládá hygienu i péči o sebe, chodí čistě oblékán a upraven, dbá na svůj vzhled.

Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

Při opakovaných návštěvách rodičů u chlapce jde vidět zmatení a značné ovlivnění nevyhovujícího stylu života rodičů. Babička je schopna uvařit jídlo, vyprat prádlo, dodržet hygienu, je schopna hospodařit s finančními prostředky, nastavená zvládá plnit. O chlapce se stará vzorově, větší emoční zázemí dle svých schopností není schopna zajistit. Rodiče chlapce momentálně nezajistí po žádné stránce, nemají dostatečné schopnosti ani možnosti se o chlapce postarat. Babička i OSPOD se snaží apelovat na nápravě jejich stylu života a převzetí chlapce do péče nebo alespoň podílení se na péči s babičkou.

Citová vřelost rodičů

Matka i otec nemají s chlapce téměř žádný vztah, jejich chování k němu je na úrovni kamarádské jako ke svým vrstevníkům, nejsou schopni zajistit chlapci výchovu ani být vhodným vzorem. Babička je schopna poskytnout chlapci vhodné zázemí, velmi se snaží celou situaci napravit, spoustu věcí si dává za vinu, z toho důvodu je někdy apatická a vyhrocená situace se vymyká kontrole. Chlapci zajišťuje vhodné prostředí, není ovšem schopná držet nad chlapcem pevnou ruku, kterou vzhledem ke svému věku a situaci začíná vyžadovat.

Vedení a hranice

Babička vzhledem k povaze a věku chlapce přestává stačit na výchovu a je potřeba častějších návštěv sociální pracovníce, větší spolupráce se školou a navštěvování třídních schůzek. Chlapci nastavit režim, který budou schopni oba dodržovat. Při nepůsobení vlivu rodičů babička s chlapce funguje skvěle a vzájemně si pomáhají, fungují a dodržují pravidla.

Bydlení

Rodina bydlí v menším panelovém bytě v podnájmu. Pro chlapce a babičku je tento byt vyhovující, chlapec má svůj pokoj a soukromí. Byt je uklizený a vhodně vybavený pro vývoj chlapce. V kolárně mají babička s chlapcem kola a jezdí na občasné krátké výlety. Při návštěvě a občasném přespání rodičů je byt přeplněný, chlapec ztrácí soukromí a rodiče spí u něj v pokojíčku na zemi. Babička není schopná rodiče z bytu vyprovodit, protože ji emočně ovlivní a mají od bytu klíče. Vlastní bydlení rodiče nemají.

Finanční situace

Babička po finanční stránce zvládá péči o sebe i chlapce. Má z minulosti dluhy, které zvládá po malých částkách splácet. Chlapci po materiální stránce nic nechybí. Rodiče nepřispívají žádnou částkou na dítě.

Širší rodina, sociální vztahy

S širší rodinou z matčiny strany se po neshodách rodina nestýká. Z matčiny strany je pouze babička, která se stará o chlapce, z otcové strany není žádná širší rodina, nebydlí podle jeho slov v České republice. Sociální kontakt chlapec udržuje díky babičce, která s ním chodí na hřiště, stýká se s kamarády ze školy a má přátele i v panelovém domě.

Komunitní zdroje

Rodině se snaží vypomáhat třídní učitelka, která se chlapci věnuje i po škole, ve školní družině mu větší pozornost věnuje paní učitelka, která s ním dělá úkoly. Paní starostka dochází do rodiny, je kamarádkou babičky a snaží se hlídat její finanční rozpočet, občas přispěje chlapci menší částku na školní pomůcky nebo přinese koupené pomůcky.

Chlapci se daří dobře, je šikovný, pracovitý a učenlivý. Nevládá vliv rodičů, miluje je, ale bohužel nedokáže v tomto věku rozlišit správné chování a přístup. Můžeme předpokládat, že se bude více stranit k rodičů, čemuž chceme zamezit. S babičkou chlapec prospívá a je zaručen jeho zdárný vývoj s výhledy do budoucna.

Individuální plán ochrany dítěte č. 2

Cíl	Plánované kroky a postupy	Odpovědné osoby
Zdárný rozvoj nezletilého ze strany rodiny	Vytvoření hracího koutku, nastavení režimu nezletilému, trávení společného času (hraní her, říkanky, hovor, čtení knih)	Rodiče
Kontrola zdravotní stavu	Pravidelné návštěvy lékaře Pravidelné návštěvy zubního lékaře Pravidelné návštěvy neurologa (jednou za půl roku)	Rodiče
Rozvíjení psychického vývoje nezletilého docházejícím do školního zařízení	Denní docházka do školky Spolupráce a komunikace se školkou Aktivní přístup k řešení záležitostí souvisejících s nezletilým	Rodiče
Zajištění chodu domácnosti	Pravidelný úklid domácnosti (zahrada, domov, apod.) Pravidelné praní ložního prádla Dodržování hygieny- čištění zubů, pravidelné koupání, oblékání do čistého oblečení	Rodiče

Podrobné vyhodnocení situace dítěte – IPOD – anonymní podoba

Aktuálně IPOD zpracováván z důvodu nastvení pravidel a zlepšení péče o nezletilou, plnění stanovených cílů, jak ze strany matky, tak i otce.

V minulosti bylo oznámeno dětskou lékařkou, že matka nepřišla opakovaně na pravidelné kontroly. Následně bylo zjištěno, že nezletilá dívka nechodí do školky a je zanedbávaná ze strany rodičů. Důvodem pro vyhodnocení bylo ohrožení dětí skrz možné zanedbání péče o děti.

Bylo zjištěno, že celková situace rodiny i rodičovské kompetence jsou na horší úrovni, rovněž tak i rodinné prostředí a poměry, ze kterých rodiče pochází (velmi nízká sociální úroveň rodiny v oblasti financí, hygieny, zajištění podmínek k adekvátnímu vzdělávání) doplňovaly ohroženost dětí.

Zdraví:

Dívka je celkově zdravá, není podvýživena. Nezletilá je opožděna ve vývoji v řečových dovednostech a sociálních návycích.

Učení:

Nezletilá řekne základní slova, domlouvá se často svou vlastní řečí, které rodiče nerozumí. Rodičům je doporučeno pravidelné docházení do MŠ v místě bydliště.

Emoční vývoj

Dívka je klidnější, neprojevuje se, nevyžaduje pozornost, nevzteká se. Ráda si hraje sama v koutku.

Rodinná historie, sociální vztahy:

Matka i otec pochází ze sociálně slabší rodiny, rodina má méně finančních prostředků, ale na fungování rodiny tyto prostředky vystačí, nepořádek, špatné hygienické podmínky, bez podpory v učení. Rodiče se v rámci svých možností a schopností vytvářejí rodinné zázemí. Rodina ne navštěvuje širší rodinu.

Identita dítěte:

Dívka je velmi učenlivá a při věnování se jí dělá velké pokroky a je učenlivá. Při kontaktu s cizí osobou je bojácná a nevyhledává s nikým kontakt.

Samostatnost, sebeobsluha:

Dívka je opožděna v sociálních návycích, ve věcech, které umí je samostatná.

Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

Při opakovaných návštěvách rodičů a dívky jdou vidět pokroky a snaha ze stran rodičů. Dle zpráv a komunikací s lékařkou dochází k lékaři dle objednání, plní doporučení lékaře, hradí si bydlení. Matka je schopna uvařit jídlo, vyprat prádlo, dodržet hygienu, je schopna hospodařit s finančními prostředky, nastavená pravidla z dlouhodobějšího hlediska zvládá plnit. Otec zvládá rodinu zajistit po finanční stránce i citové, je pracovitý a rázný, nastavená pravidla dodržuje lépe a pečlivě, někdy až nepřiměřeně striktně.

Citová vřelost rodičů

Matka i otec mají hezký vztah k dívence, který je potřeba podpořit správným způsobem. Nastavená pravidla a doporučení díky lásce ke své dceři dodržují a snaží se.

Vedení a hranice

Rodiče jsou schopni dětem nastavit pravidelný režim s malou pomocí, vytvořit řád odpovídající věku dětí a jejich potřebám, snaží se pochopit, že se musí přizpůsobit dítěti.

Bydlení

Rodina bydlí v menším domě se zahradou, který mají v osobním vlastnictví z dědictví. Dům je zanedbaný a je potřeba mu věnovat hodně času, je potřeba uklidit dvůr i dům, aby byl dívence zajištěn zdravý vývoj a vhodné bezpečné prostředí. Dívka nemá místo ke hraní, musí si ho sama vytvářet a hračky vyrábí z věcí, které najde. Dívce by se dle IPODu mělo vytvořit vhodné zázemí, dětský koutek a bezpečný prostor pro výchovu. V domě je značný nepořádek, matka dosud nebyla schopna pravidelného úklidu a praní prádla, v tomto směru je laxní a nevěnuje tomu tolik času, kolik by bylo potřeba. Při nastavení pravidel a vymezení času na úklid je matka schopná se úklidu a praní věnovat. Otec je v tomto podporující a poskytuje matce dohled a vhodnou zpětnou vazbu. Otec je kutil a nyní se snaží s vlastní pomocí opravovat a uklízet dvůr.

Finanční situace

Matka pobírá rodičovský příspěvek, otec je zaměstnán, finanční situace je dostatečná.

Širší rodina, sociální vztahy

Rodiče vyšli ze sociálně slabých rodin. Je potřeba s rodinou pracovat při zlepšení fungování rodiny, protože nikdy neměli nastavený správný vzorec rodiny. Jsou v občasném kontaktu s širší rodinou ze strany otce.

Komunitní zdroje

Rodina se s nikým nestýká, nevyhledává společnost, pomoc není přijímána z žádné strany.

Dívka nemá zajištěné podnětné prostředí, často si hraje sama, nevyhledává pozornost rodičů, není plačtivá. Při prošetření došla sociální pracovnice k závěru, že je potřeba povzbudit a podpořit fungování rodiny, rozvíjet vztahy a zlepšit péči o dítě. Vztahy v nukleární rodině jsou fungující, rodina je problémová kvůli své sociální situaci, vzor z rodiny ani jeden z rodičů nemá. Rodině byly doporučeny postupy zaznamenané v IPODu, rodiče své dítě milují a pracují na nápravě, pomoc z OSPOD je nutná a potřebná.

Individuální plán ochrany dítěte č. 3

Cíl	Plánované kroky a postupy	Odpovědné osoby
Spolupráce s ústavním zařízením Krůček Kyjov	Řádná spolupráce se zařízením, poskytování součinnosti Dodržování řádu a doporučení zařízení Informovat se na děti a jejich zdravotní stav	Matka, otec
Udržování pravidelného kontaktu s dětmi	Pravidelné navštěvování dětí v zařízení dle možnosti rodičů, žádosti o dovolenky dětí Případně si brát děti během dne na krátkou dobu	Matka, otec
Zajištění bydlení	Zajištění odpovídajícího stabilního bydlení, udržení tohoto bydlení, řádné splácení nájmu, řádné vedení domácnosti	Matka, otec
Umořování dluhů	Aktivně řešit veškeré dluhy a pohledávky, které rodiče mají- splácení formou splácení ze mzdy (exekuce), splátkových kalendářů apod.	Matka, otec

Podrobné vyhodnocení situace dítěte – IPOD – ústavní výchova chlapce, anonymní podoba, zmiňována také jeho o dva roky mladší sestra

Matka byla OS v Hodoníně shledána vinnou ze spáchání trestného činu ohrožování výchovy dítěte, odsouzena k odnětí svobody jednoho roku, s podmíněčným odkladem na dobu tří let, Rozsudek s PM 9.3.2019. Aktuálně IPOD zpracováván z důvodu neplnění nebo jen částečného plnění stanovených cílů, jak ze strany matky, tak i otce.

V minulosti (2018) bylo oznámeno dětskou lékařkou, že matka nepřišla na očkování ani do poradny s nezletilou (sestra chlapce) ani nereagovala na její opětovné výzvy. Následně bylo zjištěno, že nezletilá má velmi poštípané nohy, matka situaci řešila mazáním indulonou. Důvodem pro vyhodnocení bylo ohrožení dětí skrz možné zanedbání péče o děti. Bylo zjištěno, že celková situace rodiny i rodičovské kompetence jsou na horší úrovni, rovněž tak i rodinné prostředí a poměry, ze kterých matka pochází (velmi nízká sociální úroveň rodiny v oblasti financí, hygieny, zajištění podmínek k adekvátnímu vzdělávání) doplňovaly ohroženost dětí. S rodinou byla pracováno, dne 3. 5. 2018 však bylo Okresním soudem v Hodoníně vydáno předběžného opatření, na základě něhož byl nezl. spolu se svojí sestrou odevzdán a svěřen do péče zařízení – Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, Dětské centrum Kyjov, p. o., se sídlem Strážovská 965, Kyjov. Usnesení bylo vydáno na základě návrhu MěÚ Kyjov, OSPOD, který byl podán soudu dne 3. 5. 2018 z důvodu ohrožení normálního vývoje nezletilých dětí, nedostatku řádné péče ze strany matky, závažného ohrožení života a zdraví nezletilých. Rozhodnutím Okresního soudu v Hodoníně ze dne 28. 6. 2018, byla u nezletilého a jeho sestry nařízena ústavní výchova, děti byly umístěny do Dětského centra Kyjov, p. o.

Zdraví:

Na jaře 2019 mu byly odstraněny nosní mandle z důvodu opakujících se nemocí horních cest dýchacích. Dle vyjádření pracovníků Krůčku se chlapec zlepšuje v řeči, logopedie pravidelně po 3 týdnech. Dle zprávy z DC Kyjov ze dne 12. 9. 2018 - nutná zvýšená odborná péče - lékařská péče, logopedická péče. Nezl. je opožděn ve vývoji v řečových dovednostech a sociálních návycích

Učení:

Nezletilý nyní již řekne základní slova, občas se mu podaří složit jednoduchou větu, snaží se mluvit, je mu hůře rozumět, potřeba si ověřit obsah sděleného. Dokáže se již lépe se svým okolím dorozumět, v řeči se stále zlepšuje.

Emoční vývoj

Dle sdělení pracovníků ústavního zařízení je chlapec již klidnější oproti období po příchodu, dokáže své emoce lépe zvládnout, nevzteká se již tak často. Rád tvoří, v zařízení má již více kamarádů, kolektiv více dětí mu vyhovuje, učí se novým dovednostem.

Rodinná historie, sociální vztahy:

Matka pochází ze sociálně slabší rodiny, kam docházela sociální pracovnice ze SAS Krok Kyjov, z. ú. – nedostatek finančních prostředků, množství dluhů, nevyhovující prostředí, nepořádek, špatné hygienické podmínky, bez podpory v učení. Matka uváděla, že se snaží v rámci svých možností a schopností vytvářet rodinné zázemí, biologický otec dětí dle matky jí však nebyl dostatečnou oporou ani po finanční stránce ani při zařizování jiných rodinných záležitostí. Rodinu navštěvovala babička (matka matky) i sourozenci matky, tyto pomáhali např. s hlídáním dětí, nyní matka žije u svých rodičů spolu s dalšími sourozenci. Otcovství k nezl. dětem bylo určeno až rozhodnutím Okresního soudu v Hodoníně ze dne 25. 9. 2018. Rodina ze strany otce nebyla nikdy v bližším kontaktu s dětmi, otec se stýká pouze se svým otcem.

Identita dítěte:

Chlapec se za uplynulý rok velmi zlepšil v sociálních dovednostech, komunikuje již s dětmi bez problémů, má více kamarádů, při kontaktu i s cizí osobou (pracovnicí OSPOD) je usměvavý, mluví, snaží se sdělovat, ikdyž je mu hůře rozumět.

Samostatnost, sebeobsluha:

Dle zprávy DC Kyjov ze dne 12. 9. 2018 nezletilý je opožděn v sociálních návycích, na urologii se nedávno řešilo stálé noční pomočování, aktuálně již v pěti letech bez plen.

Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

Při posledních návštěvách rodičů (každé tři měsíce, naposledy v květnu 2020) oba prohlásili, že stále nemají dostatečné zázemí pro možnost převzetí dětí do své péče. V r.2018 matka ani otec nebyli schopni delší čas plně zabezpečit základní záležitosti dětí a své rodiny – docházet k lékaři dle objednání, plnit doporučení lékaře, hradit si bydlení, zajistit potřebný finanční příjem, vyřídit sociální dávky a jiné věci na úřadech. Matka je schopna uvařit základní jídlo, vyprat prádlo, dodržet nejzákladnější hygienu. Matka není schopna hospodařit s finančními prostředky, ani si tyto dlouhodobě zajistit (např. třeba i jen žádostí o soc. dávky), rodina měla v minulosti příjem pouze ze sociálních dávek (pokud si je vyřídila), není vyloučen možný přivýdělek otce, což matka někdy potvrzovala, jindy popírala, rodina nebyla schopna nastavit pravidelný řád pro děti.

Matka má velký dluh za elektřinu a nájem. I když bylo na matku důrazně apelováno, nastaveny úkoly, tyto nebyla schopna matka opakovaně plnit, samostatné kroky nebyla schopna činit, bez schopnosti nadhledu řešení situace. Dne 30.04.2018 nás kontaktovala Nemocnice Kyjov, p. o. – dětské oddělení, že byla přijata sestra nezl. k hospitalizaci. Téhož dne byla dívka navštívena v nemocnici a byly od ošetřující lékařky zjišťovány skutečnosti ohledně jejího zdravotního stavu. Ze sdělení lékařky vyplynulo, že byla holčička přijata po odeslání od dětské lékařky, kterou matka ve středu navštívila. Holčička na tom byla velmi zle, měla nízký hematokryt, byla septická, dušná, úplně průhledná, nedokázala reagovat, chodit ani se posadit, dostala neprodleně krevní transfúzi, dva druhy antibiotik intravenózně do žíly a další medikamenty. Bylo mimo jiné zjištěno, že má nález na průduškách, zánět v močových cestách, křivici, těžkou levostrannou skoliosu, těžkou anémií, velký nedostatek vitamínů D, také se u ní objevovaly nazelenalé zápachající stolice, které bývají označovány jako hladové, dívka od 22.1. měla rovněž úbytek na váze cca 2 kg. Bylo ověřeno od různých institucí, že matka prokazatelně a záměrně uvádí nepravdivé informace, nejspíš s cílem zakrýt skutečnou situaci rodiny, která však postupem doby nezájmem, neochotou, nespouplací a nečinností matky vygradovala a stala se pro děti silně ohrožující. Matka byla nespočetněkrát upozorňována na své rodičovské povinnosti, bylo s ní hovořeno o její rodičovské odpovědnosti, sepsán individuální plán ochrany dětí, kde byly přesně stanoveny jednotlivé kroky a body, na kterých má matka usilovně pracovat s tím, že byla také několikrát upozorněna na následky, které mohou nastat při dlouhodobém zanedbávání péče o děti, jejich ohrožení. Matka však ke všemu zaujímalá velmi laxní přístup, rodinnou situaci dlouhodobě neřešila, až na výjimky neplnila žádné dohodnuté kroky, vážným způsobem zanedbávala zdravotní stav minimálně u nezl. dívky, čímž došlo k zásadnímu ohrožení jejího života i vývoje.

Citová vřelost rodičů

Matka děti navštěvuje v ústavním zařízení přibližně 3x za měsíc, dle svého sdělení si chce uspořádat podmínky a děti převzít do své péče. Otec dětí dosud navštívil pouze párkrát, slovně rovněž projevuje zájem o děti, dle svých slov si děti převzít do péče nemůže, nemá podmínky, neví, kdy by se mu případně odpovídající podmínky podařilo zajistit, má v plánu se přestěhovat se svou současnou přítelkyní za prací do většího města.

Vedení a hranice

Matka ani otec nebyli schopni dětem nastavit pravidelný režim, vytvořit řád odpovídající věku dětí a jejich potřebám, vše přizpůsobovali svým potřebám

Bydlení

Rodina bydlela do konce února 2018 v nájemním obecním bytě 2+kk. Matka se po ukončení nájmu nastěhovala ke svým rodičům, kteří bydlí ve stejné obci, následně se ke konci března odstěhovala ke svému novému partnerovi do nájemního bytu do Mutěnic, odkud se měla dle jejího sdělení odstěhovala zpět ke svým rodičům, kde bydlí doposud. Otec nyní bydlí v prostorách svého zaměstnavatele, kde nemá vhodné podmínky ani pro občasný pobyt dětí, bydlí tam již od r. 2018. Matka v současné době s naším oddělením telefonicky nekomunikuje, neozve se zpět.

Finanční situace

Matka pobírala rodičovský příspěvek, v dřívějším období měla rodina i jiné dávky (přídavky na děti, příspěvek na bydlení), avšak tyto nebyla schopna si pravidelně vyřizovat (podávat žádosti ani se zajištěním asistentce), nyní matka pobírá podporu v nezaměstnanosti, příjem měla z brigády, kterou nyní ukončila, jiné příjmy nemá, finančně jí vypomáhá její rodina a partner, matka má dluhy. Otec je zaměstnán, pobírá však příjem pouze ve výši 9.000 Kč, neboť se mu sráží ze mzdy exekuce, má rovněž dluhy.

Širší rodina, sociální vztahy

Matka vyšla ze sociálně slabé rodiny, která byla také vedena na OSPOD. V současné době matce občas vypomáhá její matka, která má celkem 5 dětí, z toho 3 jsou dosud nezletilé. Celou rodinu dříve podporovala a také jí pomáhala teta matky (manželka bratra jejího otce), nyní však již dle sdělení starostky obce podporu ukončila. Rodina matky bydlí ve starším rodinném domku o vel. 2+1 bez koupelny, na dvoře mají několik psů, dvůr značně zapáchá, je tam nahromaděný nepořádek. Rodina matky je velmi sociálně slabá, má značné dluhy. Otec dle jeho sdělení je ze své rodiny v kontaktu pouze se svým otcem, s matkou nekomunikuje pro dřívější závažné rozpory.

Komunitní zdroje

Rodině byla dlouhodobě ochotna pomáhat starostka obce – vytvořila splátkový kalendář, nabídla pomoc. Matka však nebyla schopna se starostkou dále spolupracovat, splácet své závazky, nebyla aktivní v řešení rodinné situace. Nyní již zájem ze strany obce o pomoc rodině vzhledem k dosavadním zkušenostem opadl.

Obě děti jsou na základě Rozsudku OS v Hodoníně, umístěny ve zdravotnickém zařízení, do kterého byly umístěny na základě Předběžného opatření OS v Hodoníně. Za uplynulou dobu 2 let se Krajskému úřadu nepodařilo najít vhodné pěstouny, rodiče již před 2 lety souhlasili s umístěním dětí v PP, nejlépe, aby byly děti spolu, přáli si je nerozdělovat. Aktuálně (od května 2020) má OSPOD Kyjov nové info, čeká na vyrozumění Krajského úřadu v Brně, zda oslovení pěstouni budou žádat o svěření těchto sourozenců do pěstounské péče. Vhodní pěstouni byli zjištěni v jiném kraji, než v jihomoravském, kontakt biologických rodičů s dětmi by byl v tomto případě víceméně telefonický, neboť osobní návštěva by se z důvodu finanční situace rodičů nerealizovala často (cestu by měli přes celou ČR). Aktuálně nemáme informace o dalším postupu, čekáme na informace z KÚ Brno.

B. ROZHOVOR

Při výzkumném šetření jsem využila kvalitativní metody, a to konkrétně rozhovor. Myslím si, že metoda rozhovoru a interpersonální kontakt je vhodný při zjištění odpovědí na výzkumné otázky, které jsem si stanovila a na které jsem v rámci své bakalářské práce potřebovala znát odpověď, protože téma je specifické a při interpersonálním kontaktu a rozhovoru se sociální pracovníci se domnívám, že získám co nejvíce přesných informací, nabydu vědomosti a mohou mi být předány zkušenosti, které jsou zcela individuální. Vzhledem k tomu, že se mi podařilo navázat rapport, což znamená že se mi podařilo dosáhnout přátelského vztahu, vytvoření otevřené atmosféry, přívětivého přístup z obou stran, mohu říct, že rozhovor byl úspěšný a přínosný.

V rámci výzkumného šetření jsem se opakovaně v řádu několika týdnů začátkem března 2020 začala osobně scházet se sociální pracovnící paní Mgr. Karlou Blahůšovou, která je zaměstnankyní Městského Úřadu Kyjov na orgánu sociálně právní ochrany dětí za účelem provedení výzkumného šetření. Pozici sociální pracovníce vykonává již rok.

Ve výzkumném šetření mi odpovídala na mnou položené otázky nebo jsme spolu diskutovaly na různá témata, které se týkaly tématu bakalářské práce. Cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké metody využívají sociální pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dítěte, jaký je jejich postup práce, kdy dochází k vypracování individuálního plánu ochrany dítěte a jakým způsobem. Respondentka byla seznámena s účelem výzkumného šetření, interview probíhalo v příjemném, klidném prostředí v přátelském duchu, anonymní individuální plány ochrany dětí mi byly zaslány paní magistrou na mou e-mailovou adresu, dále jsme je doplnily a upravily při osobní schůzce.

Čím se zabývá OSPOD?

Osposd v dnešní době řeší jak teda péči a vyhledávání rizikových dětí, které patří do rizikové skupiny, podle zákona o sociálně právní ochrany dětí, přesněji podle kritérií v § 6, jestli to dítě je v rizikové skupině nebo ne a ještě k tomu máme povinnost být kolizními opatrovníky, což znamená zastupovat dítě při soudním řízení, když vlastně v kolizi jsou jeho rodiče a rodiče ho za zákona nemůžou zastupovat v této věci, v soudním řízení, takže tyhle dvě základní věci my musíme pokrýt. Co se týká vyhledávání dětí z rizikových skupin tak je to podle § 6, musíme vyhledávat děti a vyhodnocovat, jestli to dítě patří do rizikové skupiny, jestli vede záhalčivý život, jestli má neomluvené absence, jestli utíká od rodičů a nebo jestli rodiče jsou na vině, ve velké části případů ano, jestli plní nebo neplní všechny rodičovské povinnosti, co plynou z rodičovské povinnosti a je to teda v tom § 6 a to my vyhodnocujeme.

Jaké jsou postupy při nahlášení ohroženého dítěte?

Přijde nám oznámení, anonymní nebo od sousedů, že rodič se špatně stará o děti tím, že je třeba bije nebo je slovně napadá, nebo že se děti toulají po ulicích, tak my vlastně buď rodinu navštívíme, máme oprávnění navštěvovat rodiny, máme k tomu profesní průkaz a pověření od starosty, že můžeme navštěvovat rodiny a že jsme pracovníky OSPOD a vedeme tedy rozhovor s rodiči, můžeme vést rozhovor i se sousedy, když se konkrétně někdo označí nebo víme kdo podnět podává.

Je více anonymních podnětů?

Je více anonymních podnětů, ale já mám takový menší obvod, nemám tolik případů, mám podání ze školy, sousedů nebo třeba starosty obce, ale více je jich anonymních.

S kým spolupracujete?

V této věci spolupracujeme s ostatními institucemi, žádáme si zprávy ze školy, od ošetřujícího lékaře, jestli třeba zjistil, nějaké známky na těle násilí, modřiny nebo jestli něco zaznamenal. Žádáme si z institucí kam dítě dochází na volnočasové aktivity, jak se projevuje, hlavně škola, nebo třeba internát, máme i děti, které jsou na škole s internátem. Souhrn těchto informací zhrneme a vyhodnotíme, jestli dítě spadá do skupiny ohroženého dítěte, jestli rodiče zanedbávají výchovu nebo nějak ohrožují dítě, neplní rodičovské povinnosti a když vyhodnotíme, že je dítě ohrožené a patří do rizikové skupiny, tak musíme vytvořit a vypracovat individuální plán ochrany dítěte (dále IPOD), který obsahuje širokou škálu v oblasti jak tedy co se týká dítěte, tak i širší rodiny, kdy zjišťujeme výchovné prostředí, popis tohoto prostředí, školní prospěch, oblast učení, vzdělávání se a potom i emoční zázemí, jakou má emoční stabilitu v rodině, zájmové aktivity, zdravotní handicap (často u dětí např. ADHD, kde si můžou sami ubližovat a škodit) a to je tedy oblast toho dítěte. V IPODu je i oblast rodiny a širší rodiny, kde se popisuje finanční zajištění matky i otce, kdo všechno v rodině bydlí, jestli mají sourozence, bydlí s nimi, jestli jsou rodiče rozvedení nebo ne, celkově jaké má komunitní zajištění, jestli v obci navštěvuje nějaké aktivity nebo je součástí nějaké skupiny, stěhování rodiny, z jaké rodiny pochází rodiče dítěte, jestli zažili nějaké násilí, v případě zjištění této informace se vždy musí zaznamenat do IPODu, je hodně rodičů, které právě zažili něco negativního a táhne se to s nimi, historie se opakuje. V IPODu je tedy jak finanční zajištění, bytové podmínky, širší rodina, komunitní zdroje, sourozenecká vazba, kamarádské vztahy, zdraví rodiny včetně psychického. Většinou děti, které jsou ohrožené nemají kamarády, jsou vyčlenění spíše negativně, nemůžou najít kamaráda, protože jsou vývojově jinde, nesetkají se rozumově ani citově, nesetká se ani styl výchovy.

Postupně z informací vypracujete IPOD tzn. posbíráním informací od všech skupin nebo jedinců z výše jmenovaných?

Ano, postupně se vypracovává tento plán, nemusíme ho mít do týdne kompletní. Od vyhodnocení, že dítě patří do skupiny ohroženého dítěte podle § 6, musíme do měsíce sepsat IPOD, postupně se doplňuje, navštěvujeme jedince, školu, rodinu, mluvíme s rodiči, babičkou, dědou, širší rodinou, přidáváme obsah dál, takže IPOD se postupem času zkvalitňuje a doplňují informace.

Do kdy nebo jak dlouho je platný IPOD?

Trvá to celou dobu, dokud mi nezjistíme, že dítě není ohrožené ani výchovou rodičů, ani přístupem cizích osob nebo se mu třeba podařilo najít kamarády nebo nějakou zájmovou činnost. Já jsem za 9 měsíců ještě žádný IPOD neukončila a to běžely ještě před mým nástupem. My IPOD dáváme jak na děti ohrožené, třeba neplněním rodičovské povinnosti, a tam spadají děti, které jsou v cizí péči, kdy o ně nepečují rodiče, ale třeba příbuzní, a to mám například holčičku, o kterou pečuje babička, rodiče o ní nejeví zájem, u které bude IPOD dlouhodobý, ona sama už ho má 4 roky stanovený a je malá pravděpodobnost, že by se IPOD ukončil např. do dvou let, to by se musel stát zázrak. Vypracovává se IPOD i na děti v ústavní výchově, takže když jsou děti v dětském domově nebo v zařízení pro děti, které naplňuje ústavní výchovu, např. v Kyjově je to zařízení KRŮČEK, kde děti umístil soud, musel být podaný návrh na nařízení ústavní výchovy a soud musel udělit rozsudek a dítě je soudně umístěno v ústavní výchově, takže ty IPOD se vztahují na děti, které jsou v cizí péči, na ty, co jsou v ústavní výchově, a na ty, kdy rodiče neplní rodičovské povinnosti, zanedbávají dítě. To jsou tedy tři hlavní důvody: závažné zanedbávání dítěte, cizí péče, ústavní výchova. Jiný důvod pro vypracování IPODu není.

Jakým způsobem vyhodnocujete situaci, kdy dítě potřebuje IPOD?

Máme vyhodnotící formulář, kterou tu kategorii dítě naplňuje a jestlii opravdu je to rizikové dítě podle § 6 a poté se vypracuje IPOD.

Jakým způsobem se IPOD doplňuje, jak získáváte informace?

V průběhu času, co půl roku si žádám od lékaře zdravotní zprávu, jestli shledal nějaké známky násilí nebo vývojové odchylky, jestli je rozumově slabší, což může taky znamenat, že je ohroženější, jestli registruje tiky u dítěte, žádám školu každé 3 měsíce, intituce volného času jak se dítě projevuje atd.

Jak často docházíte do rodiny?

Podle potřeby, musím to odhadnout podle potřeby, protože kdybychom tam chodili moc, tak je to kontraproduktivní, rodiče jsou na nás alergičtí, kdybychom chodili málo, nenavážeme vztah a nezjistíme skoro žádné informace. Je to hodně na citu a odhadu, ale zatím teda nemám já osobní zkušenost, že by rodiče byli nepřijemní.

Je čístež na vás vyhodnocení jak často budete rodinu navštřevovat nebo to s nřkřm konzultujete?

Musím to konzultovat s vedoucí, která ví o všem, je informovaná a hodně zpráv nám chodí přes datové schránky, ona je všechny přečte. Je to dobré i v tom, že sdělíme různé zkušenosti a pomáháme si.

Máte supervize a jak často?

Do roka jsou celkem 4-5x. Když je dobrý supervizor a tým je sehraný, nebojí se před sebou mluvit, tak je to super. V Kyjově to takhle funguje, nemáme žádné konflikty, vedoucí i supervizoři jsou velmi rozumní.

Kde je ta hranice, kdy vy poznáte, že už je nutné odebrat dítě z rodiny nebo jakřm způsobem určíte jakou pomoc rodině nabídnout?

Musíme se řídit zákonem 359/1999 Sb. a musíme vědět, kdy je to na předběžný opatření, sanaci rodiny, kdy je to vhodné na sociální službu, ve většině mých případů právě stačilo doporučení spolupráce sociální služby SASRD, tj. Sociálně aktivizační službě pro rodiny s dětmi, a oni to opravdu dodržují, protože si chtějí nechat pomoc a chtějí aby dítě zůstalo v rodině.

Takže se setkáváte s více rodinami, které jsou ochotny spolupracovat a snaží se zapracovat na problému, zlepšení?

Ano, protože pro ně je největší mřra odebrání dítěte.

Jak se postupuje o případě odebrání dítěte?

V takovém případě se vyhodnocuje podle zákona 359/1999 Sb., jestli je to už na odebrání dítěte, vyhodnotíme, jestli je to skutečně potřeba a podáme návrh na soud, soud rozhodne o návrhu, samozřejmě ho může zamítnout, takže ani odebrání dítěte není naše rozhodnutí.

5.3 Závěr výzkumného šetření

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit současný systém péče o ohrožené děti v České republice s důrazem na základní článek systému, tj. sociálně-právní ochranu dětí a prostřednictvím konkrétních individuálních plánů zjistit postupy péče s ohroženým dítětem. Hlavní cíl byl naplněn postupným zodpovězením dílčích pracovních otázek. Jedním z hlavních cílů výzkumného šetření bylo zjistit četnost výskytu ohrožených dětí v okrese Hodonín města Kyjova. Bohužel vlivem Covid 19 a ochrany osobních údajů dětí a osob mi nebylo umožněno nahlédnout a pracovat s těmito daty. Statistiku jsem nemohla z těchto důvodů vypracovat a zůstává mi odpověď na četnost výskytu případů ohrožených dětí nezodpovězena. V části A jsem díky nahlédnutí do IPODů měla možnost vypracovat tabulku a zjistit systém péče o ohrožené děti, zaměřit se na postupy práce s dětmi a rodinou. Dále jsem velkou část výzkumné části věnovala rozhovoru se sociální pracovnící OS-PODu Kyjov, která mi velmi ochotně poskytla odpovědi na mnou položené otázky. Rozhovor s ní mi přinesl mnohé a získala jsem velmi potřebné informace k bližšímu poznání práce OSPOD.

Jaké jsou nejčastější formy práce s ohroženým dítětem?

Nejčastější formy práce s ohroženým dítětem jsou odlišné dle potřeb dítěte a rodiny. V nejlepším případě se poskytne dítěti a rodině pomocná ruka a zajistí se mírná opatření ve formě pomoci s fungováním rodiny, péčí o dítě, nalezení vhodně nastavených pravidel pro lepší fungování rodiny. OSPOD nejčastěji provede intervenci. V jiném případě může udělit výchovné opatření, napomenutí dítěte, rodiče a nebo jiné osoby zodpovědné za výchovu dítěte, dohled nad dítětem, omezení dítěte, povinnost využít poradenskou činnost. V nejhorším případě odebere dítě z péče, předběžná ochranná opatření. Formy práce s dítětem je odlišná a v každé rodině jiná, protože v každé rodině je dítě ohroženo jiným způsobem a je za potřebí prošetřit rodinu a ušít ji na míru formu pomoci.

Jak funguje systém sociálně právní ochrany dětí?

Systém sociálně právní ochrany dětí je v České republice ošetřena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dále systém ochrany dítěte zabezpečuje Sdělení č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, Usnesení Předsednictva ČNR

č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákony, vyhlášky a sdělení, které mají co do činění s touto věcí. Systém sociálně právní ochrany dětí má v České republice ještě hodně práce, aby byl doveden k dokonalosti, ale myslím si, že už teď dokáže při správném fungování zajistit dítěti vhodné prostředí, výchovu a vzdělání.

Které orgány se v rámci interdisciplinární spolupráce zapojují do věci pomoci ohroženému dítěti?

V rámci interdisciplinární spolupráce se do věci pomoci ohroženému dítěti zapojuje spousta státních i nestátních organizací, neziskových organizací. Interdisciplinární spolupráce zahrnuje spolupráci organizací mezi sebou aby došlo k co nejlepšímu vypracování IPOD a tím k nejlepší péči o dítě a poskytnutí nejlepší péče. Do spolupráce se tedy zapojuje OSPOD, který spolupracuje s Policií České republiky, dále se školním zařízením, pokud dítě navštěvuje, s lékaři, s pedagogicko psychologickou poradnou, speciálně pedagogickým centrem, výchovným zařízením, diagnostickým ústavem, dětským domovem, výchovným ústavem, domovem pro matky, zájmové kroužky a jiné aktivity dítěte a Fondem ohroženým dětmi. OSPOD se snaží do spolupráce zapojit všechny složky, které dítě navštěvuje a které by mohly přispět k lepšímu vypracování IPODu a zlepšení péče o dítě.

ZÁVĚR

Hlavní i dílčí cíle bakalářské práce byly naplněny. Podařilo se mi nahlédnout do individuálních plánů ochrany dítěte, zjistit na základě rozhovoru se sociální pracovníci systém fungování, postupy a metody. I když jsem neměla přístup ke statistickým údajům, nemohla jsem vypracovat bakalářskou práci v zamýšleném rozsahu. Sociálně právní ochrana dětí je nejdůležitým článkem v péči o ohrožené dítě i když k dokonalosti systému sociálně právní ochrany dětí vede ještě dlouhá cesta.

Bakalářská práce mi dala mnohé od čtení odborných knih až po osobní setkání se sociální pracovníci, které pro mě bylo velmi přínosné. Dozvěděla jsem se spoustu informací a získala komplexní vědomosti o orgánu sociálně právní ochrany dětí. Jsem si jistá, že v budoucnu poznám, kdy bude potřeba pomoci rodině a nabídnout pomocnou ruku ohroženým dětem a rodinám, snad i formou nahlášení rodiny na orgán sociálně právní ochrany dětí. Nejvíce mi jde o budoucnost dětí, jejich zdravý vývoj ve vhodném prostředí a štěstí. Rodina by měla být místem, kde každé dítě najde pochopení, lásku, bezpečí, budou uspokojeny všechny jeho potřeby a mým přáním je, aby každé dítě takovou rodinu mělo.

SEZNAM ODBORNÝCH ZDROJŮ

BUREŠOVÁ, Pavla, POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, Jana a Pavla VYHNÁLKOVÁ, ed. Rodina a náhradní rodinná péče. Olomouc: Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-013-4.

DUNOVSKÝ, J.; DYTRYCH, Z.; MATĚJČEK, Z. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5

DUNOVSKÝ, Jiří. Sociální pediatrie: vybrané kapitoly. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6

HANUŠOVÁ, Jaroslava. Násilí na dětech - syndrom CAN. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.

HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha: Grada, 2007. ISBN 80-247- 1168-0

HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

LANGMEIER Josef, KREJČÍŘOVÁ Jana. Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN: 80-7169-195-X

MATĚJČEK, Z. O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282- 83-6

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče. 2., rozš. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0522-7.

MOTEJL, Otakar a kol. Rodina a dítě. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2007. 215 s. Stanoviska: sborník stanovisek veřejného ochránce práv; 2. ISBN 978-80-254-1750-8.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2.

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5695-0

PUGNEROVÁ, Michaela a Jana KVINTOVÁ. Přehled poruch psychického vývoje. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5452-9.

PÖTHE, Petr. Dítě v ohrožení. Praha: G plus G, 1996. Zde a nyní. ISBN 80-901896-5-2.

REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

STANĚK, Antonín. 2006. Násilí páchané na dětech. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1430-9

TOMEŠ, Igor. Sociální správa: úvod do teorie a praxe. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-483-0.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidmila VALENTOVÁ. Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita. Praha: Karolinum (nakladatelství), 1992. ISBN 80-7066-384-7.

ČESKO: Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In Sbíрка zákonů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#Top>

ČESKO: Předpis č. 104/1991 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte, ve znění pozdějších předpisů. In Sbíрка zákonů. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

ČESKO: Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In Sbíрка zákonů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

ČESKO: Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů. In Sbíрка zákonů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

ČESKO: Zákon č. 473/2012 Sb., vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In Sbíрка zákonů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-473#Top>

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

<http://www.mestokyjov.cz/socialne-pravni-ochrana-deti/d-2751/p1=30892>

<https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-1>

<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2019.aspx>